

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

RŪTA ZAVICKIENĖ

RINKOS APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMAS
ELEKTRONINĖJE PREKYBOJE DEKLARUOJANT
PAŠTO SIUNTAS

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas

Doc. dr. D. Adomavičiūtė

VILNIUS, 2019

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS

RINKOS APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMAS
ELEKTRONINĖJE PREKYBOJE DEKLARUOJANT
PAŠTO SIUNTAS

Muitinė tarptautinėje prekyboje magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 6211LX073

Konsultantas

Vadovas

Doc. dr. D. Adomavičiūtė

2019 12 12

Recenzentas

Atliko

MOVvmis18-1 gr. stud.

Rūta Zavickienė

2019 12 12

VILNIUS, 2019

TURINYS

ĮVADAS	7
1. ELEKTRONINĖS PREKYBOS TEORINIAI ASPEKTAI	10
1.1. Elektroninės prekybos apibrėžimo interpretacijos	10
1.2. Elektroninės prekybos tiekimo grandinė	15
1.3. Elektroninės prekybos reguliavimo klausimų reglamentavimas	18
1.3.1. Tarpvalstybinis elektroninės prekybos teisinis reglamentavimas	18
1.3.2. Elektroninės prekybos mokestinių prievolių sistema	25
1.4. Muitinės atliekama elektroninės prekybos kontrolė	29
2. ELEKTRONINĖS PREKYBOS PAŠTO SIUNTOMIS TYRIMO METODOLOGIJA	37
3. ELEKTRONINĖS PREKYBOS PAŠTO SIUNTOMIS ANALIZĖ	40
3.1. Elektroninės prekybos vartotojų žvalgos ir apklausos tyrimas	40
3.1. Muitinės specialistų žvalgos ir specialistų interviu metodas	47
3.2. PMO elektroninės prekybos standartų analizė ir tobulinimų gairės	53
IŠVADOS	56
REKOMENDACIJOS	59
LITERATŪRA	60
ANOTACIJA	65
ANNOTATION	66
SANTRAUKA	67
SUMMARY	68
PRIEDAI	69

PRIEDAI

1 priedas. Anketinės apklausos klausimai	69
2 priedas. Specialistų interviu klausimai	71
3 priedas. Patvirtinimas apie atlikto darbo savarankiškumą	72

LENTELĖS

1 lentelė. Tradicinė ir elektroninė prekyba	14
2 lentelė. Pašto siuntų iš trečiųjų šalių apmokestinimas.....	26
3 lentelė. Asmenys, pirkę ar užsakę prekių ar paslaugų internetu	41
4 lentelė. Įforminta muitinės sąskaitų pašto siuntų gavėjams.....	52

PAVEIKSLAI

1 pav. E. verslo sudedamosios dalys	11
2 pav. E. prekybos, e. komercijos ir e. verslo sampratų sąsajos bei apimtis	12
3 pav. Elektroninės prekybos pirkimo pardavimo procesas	15
4 pav. Tradicinė tiekimo grandinė.....	16
5 pav. B2B ir B2C tiekimo grandinės	17
6 pav. Elektroninė tiekimo grandinė	18
7 pav. Prekybos palengvinimo ramsčių sistema	21
8 pav. Elektroninės prekybos kontrolės schema	30
9 pav. Elektroninės prekybos kontrolėje dalyvaujančios institucijos.....	35
10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	40
11 pav. Respondentų aktyvumas perkant internetu.....	42
12 pav. Respondentų išskiriami elektroninės prekybos privalumai.....	42
13 pav. Respondentų išskiriami elektroninės prekybos trūkumai.....	43
14 pav. Respondentų pasiskirstymas perkant e. parduotuvėse vietinės ir užsienio rinkų atžvelgiu	44
15 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas atsakant į klausimą: ar turite pakankamai žinių apie siuntų iš trečiųjų šalių deklaravimą.	45
16 pav. Neigiama respondentų patirtis apsiperkant e. parduotuvėse	46
17 pav. E. prekybos standartizacijos principai.....	54

ĮVADAS

Temos aktualumas. Elektroninė prekyba (toliau e. prekyba) tapo žaidimo keitėju tarptautinės prekybos arenoje. Galima teigti, kad tai tik dar viena prekybos forma, tačiau turime neatsilikti nuo pokyčių, kuriuos ji sukelia prekybos aplinkoje, ir pateikti novatoriškus sprendimus, kaip su jais susidoroti.

Pagrindiniai keturi verslo aspektai: mažesnės sąnaudos, greitesnis pristatymas, geresnė kokybė ir masinis pritaikymas. Būtent tai yra svarbiausios e. prekybą apibūdinančios savybės, dėl kurių ateityje ji taps potencialiu ekonomikos augimo varikliu. Lyginat e. prekybos ir tradicines tiekimo grandines galima aiškiai matyti, jog e. prekybos grandinė yra kur kas siauresnė, todėl pasiekiamas didesnis veiklos efektyvumas, kuris gali sutaupyti pinigų / sumažinti išlaidas. Įmonės pelningumas ir klientų skaičius ima priklausyti nuo jos sugebėjimo valdyti tiek fizines tiek elektronines parduotuves (toliau – e. parduotuves), tad nieko keisto, jog įmonės ima vis labiau svarstyti apie elektroninio verslo (toliau – e. verslo) skvarbą. Ateityje e. prekyba gali tapti ir realia tradicinės prekybos alternatyva, tačiau kol kas ji neturėtų pakeisti tradicinės prekybos, svarbus jų susilieėjimas. Lietuvos marketingo asociacijos valdybos narys Matas Pocius teigia, kad tai geriausia būdas norint ne tik išsaugoti esamus klientus, bet ir pritraukti naujus (Elektroninė prekyba pasiekė rekordus, 2018).

Valstybės, suprasdamos e. prekybos naudą šių dienų realioje yra linkę skatinti jos plėtrą ir sukurti sąlygas, kurių dėka verslininkai ir vartotojai galėtų pirkti ir parduoti prekes tarptautiniu mastu, taip, kaip jie daro savo vietinėse rinkose. Tačiau e. prekybos procese yra apstu grubių pažeidimų, kurie daro tiesioginį poveikį valstybių narių biudžetams. E. prekyba kerta virtualias sienas, todėl taisyklės galiojančios prekėms įvežamoms į ES teritoriją kertant išorines šalių sienas šiuo atveju nėra veiksmingos. Todėl prieš e. prekybos procesus pastatoma e. prekybos kontrolės grandinė, o jos modelis bei atliekami veiksmai priklauso nuo e. prekyboje judančių prekių kilmės, nustatoma, ar tai ES prekė, ar prekė iš trečiųjų šalių. E. prekybos būdu įsigytos prekės iš trečiųjų šalių dažniausiai gabenamos nedideliais kiekiais, neretai naudojantis pašto paslaugomis. Šioje situacijoje muitinės veiksmai apsaugant rinką, vartotoją bei apskaičiuojant mokesčius tampa labai svarbūs. Žinoma, muitinė tikrina pašto siuntas vadovaudamasi prekių muitinio tikrinimo tvarką reglamentuojančiais teisės aktais. Patikras lemia ir šalis, iš kurios prekė siunčiama, parduotuvė, pati prekė, prekės gavėjas. E. prekyboje kasdieną vyksta pokyčiai, sukuriami nauji daiktai, todėl muitinei tenka nuolat kurti ir naujus rizikos profilius.

Nors per pastaruosius du dešimtmečius tiek šalių vidaus, tiek tarptautinės e. prekybos mastai sparčiai didėjo, tačiau nebuvo sukurta daugiašalių taisyklių reguliuojančių šią sritį. Pasaulio Muitinių Organizacija (toliau – PMO) savo pranešime teigia, kad pasaulinių standartų, skirtų veiksmingai valdyti tarpvalstybinę elektroninę prekybą, stoka daro poveikį prekybos palengvinimui, saugai ir

saugumui bei atitikčiai (Cross-Border E-Commerce, 2018). Vienas iš tokios situacijos pavyzdžių yra ES direktyvoje įtvirtintos taisyklės, pagal kurias mažos vertės siuntoms taikomos pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) ir muitų lengvatos. Kaip bebūtų, toks palengvinimas susijęs su PVM ir muito vengimu, t. y. sistemingu prekių vertės sumažinimu importo deklaracijose, siekiant išvengti apmokestinimo. Atsižvelgiant į pažeidimus, jų padarinius valstybių biudžetams tenka atsisakyti palengvinimų ir taikyti taisykles, kuriomis siekiama palengvinti PVM surinkimą vartotojams perkant prekes ir paslaugas internetu bei užtikrinti skaidrumą.

Tyrimo problema. Mažos vertės siuntos ir mokesčių apskaičiavimas tampa vienu opiausių klausimų tiek vartotojams tiek muitinės pareigūnams prižiūrintiems e. prekybos vykdymą. Nesąžiningi e. prekybos dalyviai piktybiškai naudojami mažos vertės siuntoms taikomomis PVM ir muitų lengvatomis ir sistemingai sumažina prekių vertę importo deklaracijose, siekiant išvengti apmokestinimo. E. prekybos proceso nelengvina ir patys vartotojai, kurie apie e. prekybą keliamus reikalavimus paprastai susirūpinama tik tada, kai prekės jau atsiųstos ir atsiranda tikimybė, kad teks mokėti importo mokesčius. Dėl nesąžiningų veiksmų išsitiesia ir prekės gavimo laikas, žinoma, bet koks nesurinkto PVM ir muitų trūkumas turi įtakos valstybių narių ir ES biudžetams. Tai verčia keisti iki šiol galiojančias e. prekybos lengvatas t.y. ištrinti nuostatas, kuriose buvo įtvirtintos taisyklės susijusios su nedidelės vertės importu. Kaip žinome, net ilgiausiai kurtos ir tobulinamas prekybos reguliavimo taisyklės gali turėti trūkumų, todėl ypač svarbu aptarti ir įvertinti naujo ES užmojo – lengvatų panaikinimo tinkamumą.

Tyrimo tikslas. Išanalizuoti e. prekybos pašto siuntomis ypatybes bei įvertinti jos kontrolės galimybes.

Tyrimo objektas. E. prekyba pašto siuntomis.

Tyrimo hipotezė.

1. Dėl senų prekybos taisyklių ir gana lėto sistemų kūrimo tarpvalstybinė e. prekyba vis dar gali tapti nepaprastai sudėtinga ir brangi.
2. E. prekybos sparta didėja, dėl to pakinta muitinės vaidmuo ir ypač svarbi tampa visuomenės ir rinkos apsauga.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti e. prekybos sąvokos bei tiekimo grandinės aspektus;
2. Atsakyti į e. prekybos reglamentavimo klausimus;
3. Pateikti e. prekybos mokesčių prievolių sistemą;
4. Išanalizuoti muitinės atliekamą e. prekybos kontrolę;
5. Sudaryti e. prekybos pašto siuntomis tyrimo metodiką;
6. Išanalizuoti e. prekybos pašto siuntomis ypatumus pritaikant vartotojų apklausos metodą;

7. Atliekant specialistų interviu nustatyti problemas su kuriomis susiduria muitinė vykdydama e. prekybos priežiūrą.

Tyrimo metodai:

1. Apklausa.
2. Specialistų interviu.
3. Statistinių duomenų analizė.
4. Dokumentų analizė.

Darbo struktūra:

Magistro baigiamąjį darbą sudaro trys dalys.

I dalyje „**Elektroninės prekybos teoriniai aspektai**“ atliekama mokslinės literatūros bei teisės aktų analizė. Nagrinėjama e. prekybos sąvoka bei jos vieta e. verslo sistemoje. Pateikiamas tradicinės ir e. prekybos grandinių palyginimai nurodant e. prekybos grandinės privalumus. Atsakoma į e. prekybos reguliavimo klausimus, išskiriant tarpvalstybinį e. prekybos teisinį reglamentavimą ir e. prekybos mokestinių prievolių sistemą. Pastaroji yra viena iš svarbiausių šios dalies dedamųjų. Joje aptariamos galimos rizikos, tokios kaip PVM ir muitų lengvatos taikymas mažos vertės siuntoms. Pateikiami ir pažeidimų sprendimo būdai. Taip pat išdėstytas pašto vaidmuo deklaruojant siuntas bei plačiai išanalizuoti muitinės veiksmai vykdant e. prekybos priežiūrą.

II dalyje „**Elektroninės prekybos pašto siuntomis metodologija**“ pateikiama tyrimo metodika, nurodomi pagrindiniai metodai, kuriais bus efektyviai atsakyta į darbe keliamą problemą. Pasitelkus anketinės apklausos modelį, specialistų interviu, statistinių duomenų analizės modelį, dokumentų analizės modelį bus pateikti e. prekybos privalumai, trūkumai, siuntų iš trečiųjų šalių deklaravimo klausimai, analizuojamos rizikos, plėtros galimybės, naujos ES prekybos taisyklės įsigaliosiančias nuo 2021 m. sausio 1d., standartizacijos tobulinimo gairės ir kt.

III dalyje „**E. prekybos pašto siuntomis analizė**“ atliekamas tyrimas. Tyrimas suskirstytas į keletą dalių. Pirmoje dalyje aptariamos e. prekybos vartotojų įžvalgos, kurios buvo nustatytos pritaikius anketinės apklausos modelį. Antroje tyrimo dalyje aprašomos su e. prekybos klausimais dirbančių muitinės specialistų įžvalgos, kurios buvo gautos pritaikius specialistų interviu metodą. Trečioje tyrimo dalyje aptariama PMO e. prekybos standartų analizė ir tobulinimo gairės. Pateikiamos tyrimo išvados.

1. ELEKTRONINĖS PREKYBOS TEORINIAI ASPEKTAI

1.1. Elektroninės prekybos apibrėžimo interpretacijos

Šiais laikais mintis gyventi be e. prekybos daugeliui atrodo nesuvokiama, sudėtinga ir nepatogi. Pati e. prekybos istorija prasidėjo prieš 40 metų ir iki šiol tebeauga dėl naujų technologijų, inovacijų ir kasmet į internetinę rinką patenkančių tūkstančių verslo atstovų. Aštuntajame dešimtmetyje įvykę elektroniniai duomenų mainai ir teleparduotuvės nutiesė kelią į šiuolaikinės e. prekybos parduotuvę. E. prekyba turi turtingą istoriją, pradedant nuo primityvių elektroninių duomenų sandorių 1960-aisiais ir pirmuoju internetiniu mažmeniniu sandoriu 1994 m., iki pat dabartinio populiarumo elektroninių kompanijų gigantų, tokių kaip „Amazon“ ir „eBay“ (The History Of Ecommerce, 2011). Kaip bebūtų, e. prekybos samprata yra gan nauja ir dažnai maišoma su e. verslu ar elektronine komercija (toliau - e. komercija). Taigi yra svarbu išskirti pagrindinius e. verslo, e. komercijos ir e. prekybos skirtumus bei nurodyti tinkamiausią e. prekybos apibrėžimą.

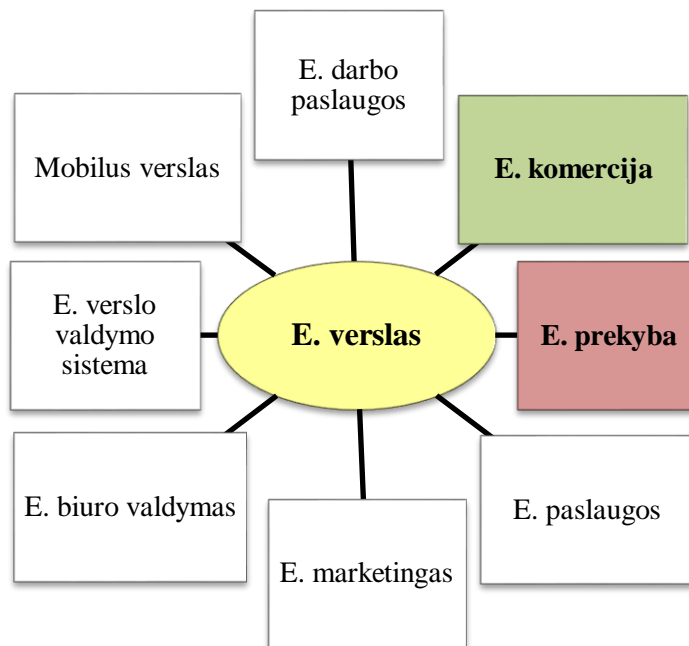
Iki šiol nėra visuotinai priimto nei e. verslo, nei e. prekybos ar e. komercijos apibrėžimo. Gal todėl skirtingi autoriai šias sąvokas interpretuoja taip pat labai skirtingai. Giedrė Stankevičiūtė ir Ramunė Čiarnienė (2015) savo darbe pateikia lietuvių ir užsienio autorių darbuose sutinkamas elektroninio verslo sampratos interpretacijas. Jų nuomone priimtinausia galima laikyti Chaffey pateiktą koncepciją, kuri tiksliausiai apibrėžia šiuolaikinio e. verslo esmę. Autorius e. verslą traktuoja, kaip būtiną konkurencinę strategiją globalioje ekonominėje erdvėje. Jo nuomone, įmonei visiškai integravus informacines ir komunikacines technologijas savo veikloje, įgalinama atitinkamų verslo procesų pertvarka arba strategijos atnaujinimas, siekiant konkurencinio pranašumo.

Anot Paliulio (2007), e. verslas yra plati sąvoka, todėl siūloma jį išskaidyti į tokius elementus kaip e - komercija, e - servisas, e - marketingas, e - verslo kontaktai, e - projektų vadyba, e - ofiso darbo organizavimas, e - žmoniškųjų resursų vadyba, e - logistika. Davidavičienė, Gatautis, Paliulis ir Petrauskas (2009, p. 26) e. verslą siūlo išskaidyti į stambesnes kategorijas, apimančias pagrindines veiklas: reklamą, prekybą, bankininkystę, informacijos modelius. Mokslininkai Amit ir Zott (2001) e. verslą skirsto, pateikiant dažniausiai mokslinėje literatūroje sutinkamas e. verslo formas: prekybą, rinkodarą, teleservisą, telemediciną, nuotolinį mokymą, teledarbą, bankininkystę ir kitokią interneto aplinkoje vykdomą veiklą.

Paliulis ir Sabaitytė (2008) išskiria pagrindinius e. verslo sampratų akcentus:

– E. verslas remiasi tinklo technologijomis, kurios iš esmės pertvarko vidinių ir išorinių sąveikų pobūdį.

- E. verslas – tai verslo operacijų atlikimas ir įmonės veiklos organizavimas naudojant informacines technologijas.
 - E. verslas tai automatizavimo procesas (vidinėje ir išorėje aplinkose) kompiuterių tinkle.
 - E. verslas apibūdinamas kaip kritinė strategija, lemianti perversmą globalioje ekonomikoje.“
- Gan plati e. verslo sandara nurodyta „Elektroninio verslo vadove (žr. 1 pav.).

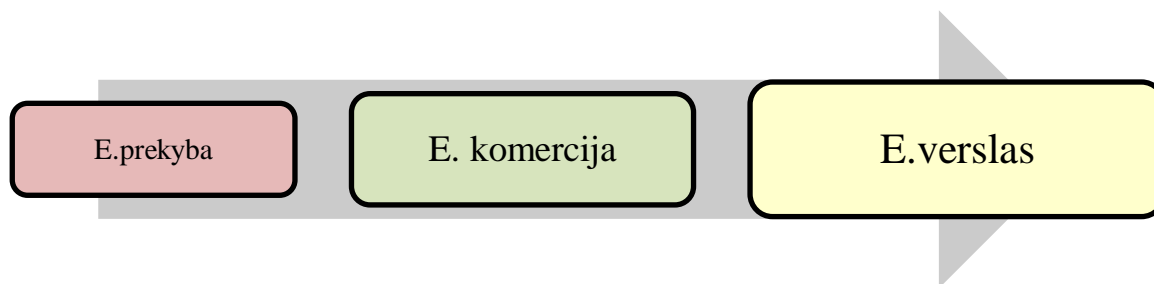

Šaltinis: parengta pagal Elektroninio verslo vadovą (2012).

1 pav. E. verslo sudedamosios dalys

Šiame skaidyme atskirai išskiriamos e. prekybos ir e. komercijos veiklos, kur e. prekyba apibūdina elektroninių parduotuvių sistemą, kuomet aktualus procesas yra perku - parduodu. Šis e. verslo elementas daugiausiai siejamas su fizinėmis prekėmis, kurios vartotojui pristatomos į tam tikrus atsiėmimo taškus arba pageidaujama adresu. E. komercija yra daug platesnė ir apibūdinama per ryšius su vartotojais, tiekėjais ir išoriniais partneriais, įtraukiant pardavimą, rinkodarą, vartotojų aptarnavimą, žaliavų tiekimą, atsiskaitymo sistemas, mokamą darbą virtualiose kolektyvuose (Elektroninio verslo vadovas, 2012).

Tačiau galima pastebėti ir tai, jog kai kurie autoriai yra nelinkę išskirti e. prekybos, kaip atskiro e. verslo elemento, o pateikia ją, kaip vieną iš e. komercijos atvejų, ši sąsaja atrodytų taip:

Šaltinis: parengta autorės

2 pav. E. prekybos, e. komercijos ir e. verslo sampratų sąsajos bei apimtis

Šiuo atveju e. prekyba yra kur kas siauresnė sąvoka ir reiškia tik prekių ir paslaugų sandorį tarp pardavėjo ir vartotojo, tuo tarpu e. komercija apima visas santykių, susijusių su tarptautinių ir nacionalinių sandorių sudarymu elektroniniu būdu, rūšis: pirkimą, pardavimą, elektroninius aukcionus, elektroninę bankininkystę, elektroninį tarpininkavimą, tiekimą, užsakymus, reklamą, konsultavimą, įvairius susitarimus bei dalykinio bendradarbiavimo formas o e. verslas reiškia visą procesą, reikalingą valdyti internetinį verslą.

Nagrinėjant mokslinę literatūrą pastebėta, kas e. prekybos sąvoka retai detalizuojama, dažniausiai apie ją rašoma elektroninės komercijos kontekste. Galbūt todėl, kad e. prekyba yra paprasčiausias ir dažniausiai naudojamas elektroninės komercijos modelis. Elektroniniame žodyne e. prekyba apibūdinama kaip prekybos būdas, kai prekių ar paslaugų pirkimas ir pardavimas vyksta naudojantis elektroninėmis sistemomis (Elektroninis žodynas, 2019). Tiksliausią definiciją, įtvirtinančią labiau teisinį e. prekybos sąvokos pateikimą galime rasti Elektroninės prekybos įstatymo projekte, kuris tapo pirmuoju nacionaliniu bandymu reglamentuoti elektroninėje erdvėje besiplėtojančius dalyvių santykius, tačiau jis taip ir neįsigaliojo. Jame e. prekyba apibrėžiama kaip prekybinės veiklos būdas, kai sutartys sudaromos, o esant reikalui - ir vykdomos, naudojant informacines technologijas bei priemones kompiuterių tinklais keičiantis elektroniniais duomenų pranešimais (Lietuvos Respublikos elektroninės prekybos įstatymo projektas, 2002).

E. prekyba turi daug skirtingų požiūrių. PMO pristatydamą e. prekybos standartų programą kartu nurodė ir e. prekybos ypatybes, kuriomis remiantis galima numatyti e. prekybos apibrėžimą. Jie e. prekybą apibūdina taip:

- užsakymas internetu, pardavimas, bendravimas ir, jei taikoma - mokėjimas,
- tarpvalstybiniai sandoriai / siuntimai,
- fizinės (apčiuopiamos) prekės ir
- Skirta vartotojui / pirkėjui.

Ši sistema nustato B2C ir C2C sandorių standartus. Tačiau nariai raginami tuos pačius principus ir standartus taikyti verslui - verslui (B2B) sandoriams (Cross-Border E-Commerce Framework of Standards, 2018).

ES statistikos tarnybos (Eurostat) duomenimis e. prekybą paprastai galima apibrėžti kaip prekių ar paslaugų pardavimą ar pirkimą tarp verslo, namų ūkių, asmenų ar privačių organizacijų elektroninėmis operacijomis internetu arba kitais kompiuteriais (internetinės komunikacijos) tinklais. Į apibrėžimą taip pat įtraukiama:

1. finansinių investicijų, tokių kaip akcijos, pirkimas;
2. apgyvendinimo ir kelionių rezervacijų patvirtinimas;
3. dalyvavimas loterijose ir lažybose;
4. apmokėjimas už informacines paslaugas iš interneto;
5. pirkimas internetiniuose aukcionuose (Glossary: E-commerce, 2019).

Kaip matome, mokėjimas ir galutinis prekių ar paslaugų pristatymas nėra įtraukti tarp e. prekybos sampratos elementų, nes jie gali būti atliekami nebūtinai prisijungus prie tinklapio ar interneto.

Sodžiutė ir Sūdžius (2006, p. 21), teigia, jog e. komercija sutampa arba yra daug platesnė už e. prekybą, tai yra labiau susitarimo reikalas.

Apibūdinant prekybą elektroninėje erdvėje vartojamos įvairios interpretacijos. Dėl šios priežasties daugeliui žmonių mano, jog šios sąvokos yra tiesiog sinonimai. Remiantis pateiktomis nuomonėmis, šiame darbe e. prekyba bus analizuojama kaip viena iš e. komercijos formų.

Plačiausiai paplitusi ir labiausiai išvystyta elektroninės prekybos forma yra **elektroninė parduotuvė** (toliau – e. parduotuvė). Yra daugybė e. parduotuvės apibrėžimų su skirtingomis autorių nuomonėmis. Kiekvienas jų skirtingai ir tuo pačiu panašiai apibūdina e. parduotuvę visų pirma kaip internetinį puslapį, kuriame galima įsigyti norimą produktą. Gana plačią sąvoką pateikia L. Sodžiutė ir V. Sūdžius (2003), pasak juos, “ virtuali parduotuvė, tai išplėstas prekių ir paslaugų pateikimas internete, sukuriant Web-tarnybinę stotį, skirtą prekėms ir paslaugoms parduoti kitiems interneto vartotojams.” (p. 29). E. prekyba virtualioje parduotuvėje pagrįsta ta pačia struktūra, kaip ir tradicinė prekyba. Tradicinės prekybos perkėlimas į interneto tinklą daro ją lankstesnę, palengvina žmonių bendradarbiavimą. Pirmoje lentelėje galime matyti esminius tradicinės parduotuvės ir virtualios parduotuvės skirtumus. Pagrindiniu tradicinės parduotuvės ir e. parduotuvės skirtumu M. Civilka (2002) laiko tai, kad tradicinės parduotuvės produktai, tarpininkai ir procesai yra fizinės prigimties, o e. parduotuvėje – skaitmeninės.

1 lentelė. Tradicinė ir elektroninė prekyba

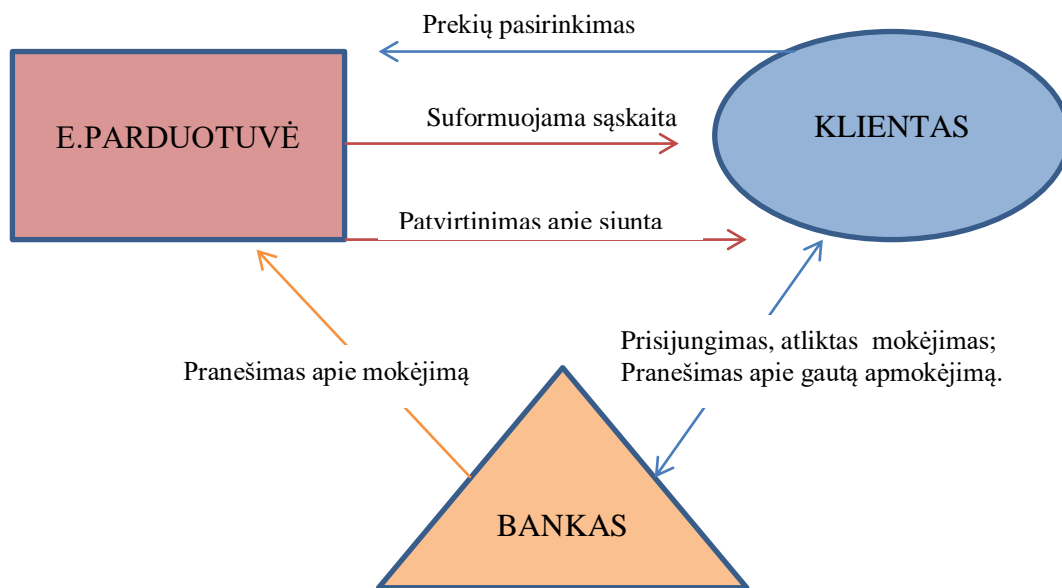
Tradicinė parduotuvė	Virtuali parduotuvė
Prekybos salė	Virtuali parduotuvė
Pirkėjo vaikščiojimas po prekybos salę ir prekių apžiūrėjimas	Tinklalapių peržiūrėjimas
Individualus pirkėjo konsultavimas	Pirkėjas konsultuojamas per kompiuterių tinklą arba telefonu
Prekės išbandymas, apžiūrėjimas gyvai	Išbandyti prekės nėra galimybės, apžiūrėjimas tik virtualiai
Prekės išsirinkimas	Prekės išsirinkimas
Prekės užsakymas tiesiogiai	Prekės užsakymas „prekių krepšelio“ pagalba
Apmokėjimas parduotuvės kasoje	Sąskaitos apmokėjimas per kokią nors elektroninių mokėjimų sistemą
Papildomo mokesčio dažniausiai nėra	Papildomas mokestis tam tikrais atvejais taikomas už pristatymą
Prekes pasiima klientas	Prekės pristatomos į namus, pašta ar siuntų terminalą

Šaltinis: parengta autorės remiantis, Sodžiūtė, L., Sūdžius, V. 2003 p. 31.

Nepaisant skirtumų, tradicinės parduotuvės vis dar yra konkurencingos e. parduotuvėms. Tokiai nuomonei pritaria ir Lietuvos marketingo asociacijos valdybos narys M. Pocius. Jis teigia, kad reikia kalbėti ne apie tradicinės ir e. parduotuvės „dvikovą“, o apie kiekvieno verslo atitikimą vartotojo lūkesčiams ir jo patirties gerinimą. Pasak jo, ryški šių kanalų sąjungos tendencija – e. prekyba ne atima dalį klientų iš tradicinės, o nyksta ribos tarp įprastos, kaip mes ją suprantame, ir e. prekybos. Įmonių gebėjimas valdyti tiek fizinę tiek internetinę parduotuvę ne tik padės išlaikyti esamus klientus, bet ir pritrauks naujų (Elektroninė prekyba pasiekė rekordus, 2018).

Kadangi tradicinės parduotuvės pirkimo - pardavimo procesas mums yra labai gerai pažįstamas, todėl yra tikslinga aptarti e. parduotuvės veikimo modelį. Vartotojams e. prekyba naudojant e. parduotuvę išsprendžia didėjančio gyvenimo tempo problemas, svarbiausia – taupo laiką. Apsipirkimas e. parduotuvėje yra gana trumpas procesas. Prekės pirkėjas yra interneto vartotojas. Jis įeina į elektroninės parduotuvės, t.y. į prekės pardavėjo internetinę parduotuvę. Dažniausiai prekės išdėstomos aiškiai ir tvarkingai, kad klientas nepasimestų tarp daugelio pateiktų prekių. Prieš galutinai pasirinkdamas prekę, pirkėjas gali konsultotis su pardavėju per kompiuterį arba telefoną. Taigi, e.

parduotuvės atstovai komunikuoja su vartotoju, sudaro prekybinius santykius, kurie vėliau keliauja per bankinę sistemą (žr. 3 pav.).

Šaltinis: parengta autorės

3 pav. Elektroninės prekybos pirkimo pardavimo procesas

Toliau gavę apmokėjimą e. parduvotuvės personalas yra atsakingas už pristatymą klientui. Jei apsiperkama tik Lietuvos teritorijoje veikiančioje e. parduvotuvėje, dažniausiai yra naudojama siuntų tarnybos pagalba ir įprastai tokios prekės pristatomos per dvi darbo dienas. Jei naudojama e. parduvotuve, kuri neapsiriboja prekyba nacionaliniu lygiu, tokiu atveju dažniausiai prekės pristatomos į artimiausią pašto skyrių.

Taigi, galime teigti, jog esminiai elementai, į kuriuos reikia atsižvelgti apibūrinant e. prekybą yra:

1. inicijavimas internetu;
2. tarpvalstybinis sandoris / siuntimas;
3. fizinės prekės;
4. skirta vartotojui (Cross-Border e-Commerce, 2018)

1.2. Elektroninės prekybos tiekimo grandinė

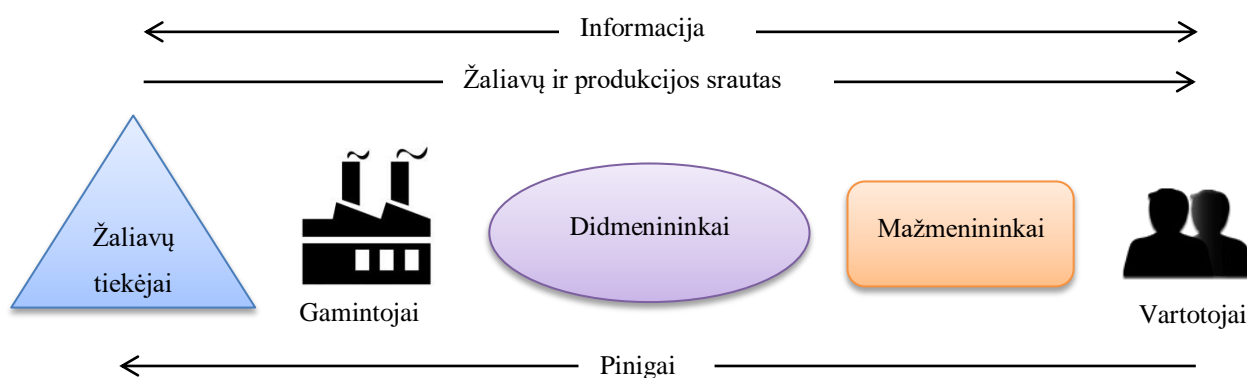
E. prekybos augimas pakeičia tradicines tiekimo grandines. Šiuo metu klientų aptarnavimas yra svarbesnis nei bet kada ir klientai tikisi, kad pirkiniai juos pasieks rekordiškai greitai, nemokamai arba bent jau pakankamai pigiai. Laimei, e. prekyba plečiasi taip, kad patenkintų šiuos poreikius ir veiksmingai pakeistų tiekimo grandinės valdymą. Prognozuojama, kad artimiausioje ateityje įmonės,

norinčios išlikti konkurencinėje kovoje, palaiapsniui turės pereiti prie elektroninio verslo procesų. Elektroninė prekyba mažina įmonės veiklos kaštus, leidžia lengviau pasiekti pirkėjus bei verslo partnerius, bendrauti su įmonės aplinka.

Tradicinė tiekimo grandinė apibrėžiama kaip sistema, susidedanti iš tiekėjų, gamintojų, prekybininkų, aptarnavimo atstovų ir pirkėjų, kur prekės, žaliavos ir sudėtinės dalys juda grandine žemyn, pinigai aukštyn, o informacija abejomis grandinės kryptimis (žr. 4 pav.). Kiekvienas dalyvis tiekimo grandinėje yra atsakingas už procesą, kuris prideda produktui vertės (Harrison, Van Hoek, Skipwoth, 2018, p. 28).

Tiekimo grandinė yra kompleksinis dalykas, kurio struktūros ir schemas gali būti įvairių didžiųjų ir įvairių valdymo principų, o dažniausiai išskiriami trys sudėtingumo lygiai:

- a) tiesioginė tiekimo grandinė;
- b) išplėstinė tiekimo grandinė;
- c) sudėtinė tiekimo grandinė.

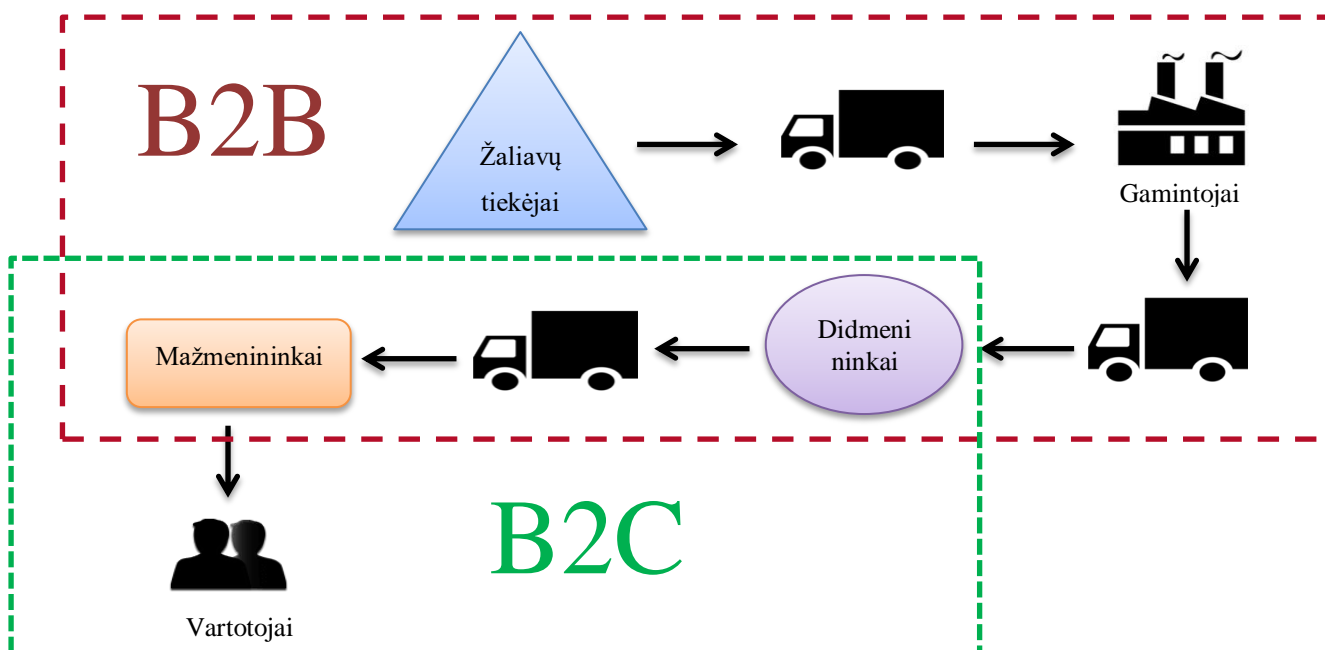

Šaltinis: parengta autorės

4 pav. Tradicinė tiekimo grandinė

Tačiau tradicinių tiekimo grandinių trūkumas yra nepakankamai geras ir greitas klientų aptarnavimas. Užsakymų įvykdymo ciklas trunka ilgiau, nei būtina. Dažnai įmonė negali tiksliai nusakyti užsakymo įvykdymo laiko, jei užsakytų prekių nėra jos sandėlyje. Norint tiksliai jį nustatyti, kiekviena tiekimo grandinės įmonė, dalyvaujanti užsakymo įvykdyme, turi įvertinti gamybos planą, prekių ir žaliavų kiekį sandėlyje. Jei įmonė savo jėgomis negali įvykdyti užsakymo, ji turi susisiekti su savo tiekėjais ir gauti tiekimo užsakymo kainą bei galimą jo įvykdymo laiką. Šis procesas ilgas ir reikalauja didelių informacijos apdorojimo sąnaudų, o klientas laukia greito ir konkretaus atsakymo į savo užklausą. Negana to, įmonės siekdamos išsilaikyti šiandieninėje konkurencijos rinkose turi analizuoti tiekimo grandinės srautus ir procesus, ne vien savo organizacijos viduje, bet ir išorėje ir pasirinkti sau tinkamiausią ir pagrįstą tiekimo grandinės modelį.

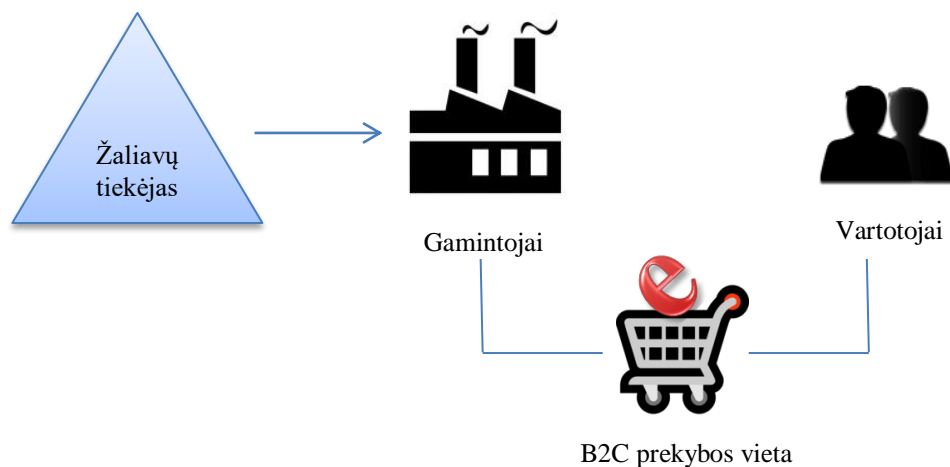
Tiekimo grandinės sudėtingumas ir sudėtis gali skirtis ir priklausomai nuo to, kokie paskirstymo kanalo dalyviai yra įtraukti. Paprastai išskiriami modeliai yra verslas – verslui (B2B) ir verslas – vartotojui (B2C). Kaip matome iš B2C bei B2B tiekimo grandinių (žr. 5 pav.) B2B yra verslo modelis, kuriame verslas vyksta tarp įmonių, tuo tarpu B2C yra verslo modelis, kai įmonė parduoda prekes tiesiogiai galutiniam vartotojui. Akivaizdu, kad B2B, pirkimo ir pardavimo ciklas yra labai ilgas, palyginti su B2C, žinoma, skiriasi ir parduodamų prekių kiekis, kuris B2B yra kur kas didesnis.

Šaltinis: E-commerce Platforms at the Core of Digitalisation in Medium and Big-sized Businesses (<https://blog.getpayever.com/e-commerce-platforms-at-the-core-of-digitalisation-in-medium-and-big-sized-businesses-7d0796e8b0c6>).

5 pav. B2B ir B2C tiekimo grandinės

Nejausdami mes kasdien susiduriame su tradicine B2C tiekimo grandine ir jos siūlomomis prekėmis (pvz.: prekybos centrai). Nors iš pažiūros ši tiekimo grandinė atrodo paprasta ir trumpa, tačiau ji neišsprendžia didėjančių gyvenimo tempų, netausoja vartotojų laiko bei energijos. Tačiau jos ypač lengvas pritaikomumas e. parduotuvėse galėtų šias problemas išspėsti, kadangi e. prekybos plėtrą veikia tam tikri ekonominiai veiksniai. Vienas iš jų yra tarpininkų tiekimo grandinėje skaičius. E. prekyboje, lyginant su tradicine, yra mažiau tarpininkų paskirstymo, gamybos kanaluose, bei jų reikšmė mažėja. E. prekyba leidžia sutrumpinti tiekimo grandinę (prekės iš gamyklos yra siunčiamos tiesiai vartotojui, t.y. nereikia perpardavinėtojų (mažmenininkų paslaugų ir jų antkainio) arba tiekimo grandinė visiškai panaikinama (žr.6 pav.) Todėl vartotojas gali greitai įsigyti norimą produktą, apeidamas bendravimą su kitomis įmonėmis ir vietiniais tiekėjais.

Šaltinis: parengta autorės

6 pav. Elektroninė tiekimo grandinė

E. tiekimo grandinėje paprastai atsisakoma vadinamojo „stūmimo“ principo, kuri inicijuoja, vykdo tiekimo grandinės subjektai, atsiranda „traukimo“ principas, kai sprendimus priima vartotojas, tenkindamas savo poreikius, analizuodamas ir prekę ir tiekėjus (Rakickas, 2010).

Pagrindinės e. prekybos tiekimo grandinės ypatybės:

1. laikui jautrių prekių srautas;
2. didelis mažų pakuočių kiekis;
3. nežinomų žaidėjų dalyvavimas;
4. dažni grąžinimo procesai (Cross-Border e-Commerce, 2018).

Sparti e. prekybos tiekimo grandinė yra milžiniška galimybė pasaulio ekonomikoms, kuri skatina naujas vartojimo tendencijas.

1.3. Elektroninės prekybos reguliavimo klausimų reglamentavimas

1.3.1. Tarpvalstybinis elektroninės prekybos teisinis reglamentavimas

Per pastaruosius du dešimtmečius tiek šalių vidaus, tiek tarptautinės elektroninės prekybos mastai sparčiai didėjo. Nepaisant šio elektroninių sandorių skaičiaus augimo, PPO vis dar neturi konkrečių daugiašalių taisyklių, kuriomis būtų reglamentuojama šio tipo prekyba. Tuo tarpu įmonės ir vartotojai turi vadovautis įvairiomis taisyklėmis, dėl kurių kai kurios šalys yra susitarusios tarpusavyje dvišaliuose ar daugiašaliuose prekybos susitarimuose. Per pastaruosius 10 metų daugiau nei 25 proc.

regioninės prekybos susitarimų, apie kuriuos pranešta PPO, buvo specialus skyrius dėl elektroninės komercijos ar individualių e. prekybos nuostatų, ir šis skaičius auga. Pasak Australijos ambasadorės PPO – „vis labiau tampa aišku, kad PPO turi konstruktyviai įsitraukti į šią sritį dabar arba rizikuoti atsilikti nuo pasaulinės plėtros ir komercinės prekybos realijų, taip pat rizikuoti, kad sumažės aktualumas“ (Countries discuss proposed WTO talks to boost e-commerce, 2019). Dėl tarpvalstybinių e. prekybos taisyklių kūrimo būtinybės pritarė ir ES ambasadorius PPO Paolo Garzotti. Raginimui jis pasirinko vaizdingą interpretaciją – „kai lauki sukurti eismo taisyklės, kai tuo tarpu visi vairuoja automobilių gatvėse, rizikuoji sukurti daug kamščių bei avarių“.

Galiausiai, Pasaulio ekonomikos forume Davose 75 šalys – Europos Sąjunga ir 48 kitos PPO narės – nusprendė pradėti derybas dėl pasaulinių elektroninės prekybos taisyklių (Joint statement on electronic commerce, 2019).

Pagrindinės iniciatyvos apima:

1. E. prekybos įgalinimas:
 - a) muitinė, skaitmeninės prekybos palengvinimas ir logistika,
 - b) palengvinti elektroninius sandorius,
 - c) muitai už elektroninį perdavimą.
2. Atvirumas:
 - a) patekimas į rinką (tiek paslaugų, tiek prekių prekybos srityje),
 - b) informacijos srautas,
 - c) prieiga ir nediskriminavimas.
3. Pasitikėjimas:
 - a) verslo pasitikėjimas,
 - b) vartotojų pasitikėjimas,
 - c) intelektinė nuosavybė.
4. Tarpdisciplininės problemos:
 - a) Skaidrumas,
 - b) infrastruktūros spragos / skaitmeninė atskirtis,
 - c) bendradarbiavimas (WTO e-commerce negotiations, 2019).

Susitikimo metu buvo siūloma diskutuoti dėl mažų ir vidutinių įmonių rūpesčių. Davidas Parkeris, Naujosios Zelandijos prekybos ir eksporto augimo ministras, teigė, jog – “e. komercija yra ypač svarbi mažosioms įmonėms, nes tai suteikia joms galimybę dalyvauti tarpvalstybinėje prekyboje, kuri anksčiau buvo praktiškiau didelėms įmonėms” (WTO Members to Negotiate New Rules for Cross-Border E-Commerce, 2019). Bendra praktika rodo, jog vis dažniau muitų teritorijose panaikinamos anksčiau leistinos lengvatos mažiems, mažos vertės siuntiniams. Kaip minėjau anksčiau, šios taisyklės turėtų įsigalėti ir ES nuo 2021 m. sausio 1 d. Tai viena iš didžiausių mažų ir vidutinių įmonių plėtros

problemų, todėl susitikimuose bus raginama padidinti dolerio vertės ribas atleidžiant smulkius siuntinius nuo importo muitų ir panaikinant muitus už tarpvalstybinę e. prekybos deklaraciją. Pasaulio prekybos forume, taip pat, pasiūlyta bendra elektroninių mokėjimų reguliavimo sistema.

Kaip minejau, ES turi stiprią poziciją e. prekybos taisyklių kūrimo kausimu. Ji sieks derėtis su kuo daugiau PPO narių dėl komerciškai prasmingų elektroninės komercijos taisyklių rinkinio. Štefan-Radu Oprea, Rumunijos verslo aplinkos, prekybos ir verslumo ministras pabrėžia – “mūsų ekonomikos skaitmeninimas iš esmės pakeitė verslo ir vartotojų prekybą. Atėjo laikas tarptautinėms taisyklėms atspindėti šią transformaciją. ES yra įsipareigojusi bendradarbiauti su savo PPO partneriais, kad sukurtų plataus užmojo ir pragmatišką sistemą, kuri užtikrintų saugią ir nuspėjamą internetinės prekybos aplinką”. (E-commerce: Council adopts supplementary mandate for WTO negotiations, 2019).

2019 m. balandžio 26 d. ES pateikė pirminius derybų pasiūlymus PPO. ES siūlo derėtis dėl daugelio PPO disciplinų ir įsipareigojimų, susijusių su elektronine komercija ir telekomunikacijų paslaugomis. Pradiniai ES derybų pasiūlymai:

1. Užtikrinti e. sutarčių ir elektroninių parašų galiojimą.
2. Stiprinti vartotojų pasitikėjimą internetine aplinka.
3. Imtis priemonių veiksmingai kovoti su šlamštu.
4. Pašalinti kliūtis, užkertančias kelią tarptautiniam pardavimui.
5. Laikykis priverstinių duomenų lokalizacijos reikalavimų.
6. Užtikrinti asmens duomenų apsaugą.
7. Nuolat uždrausti muitus už elektroninius perdavimus.
8. Laikykis atviros interneto prieigos principo (EU proposal for WTO, 2019).

ES turi ir tvirtą nuomonę dėl duomenų perdavimo, savo ruožtu ES pateikė tekstą, kuriame teigiama, kad duomenų privatumas turi būti pripažintas kaip žmogaus teisė. ES teigimu tai prigimtinė žmogaus teisė, kuri turi būti neliečiama.

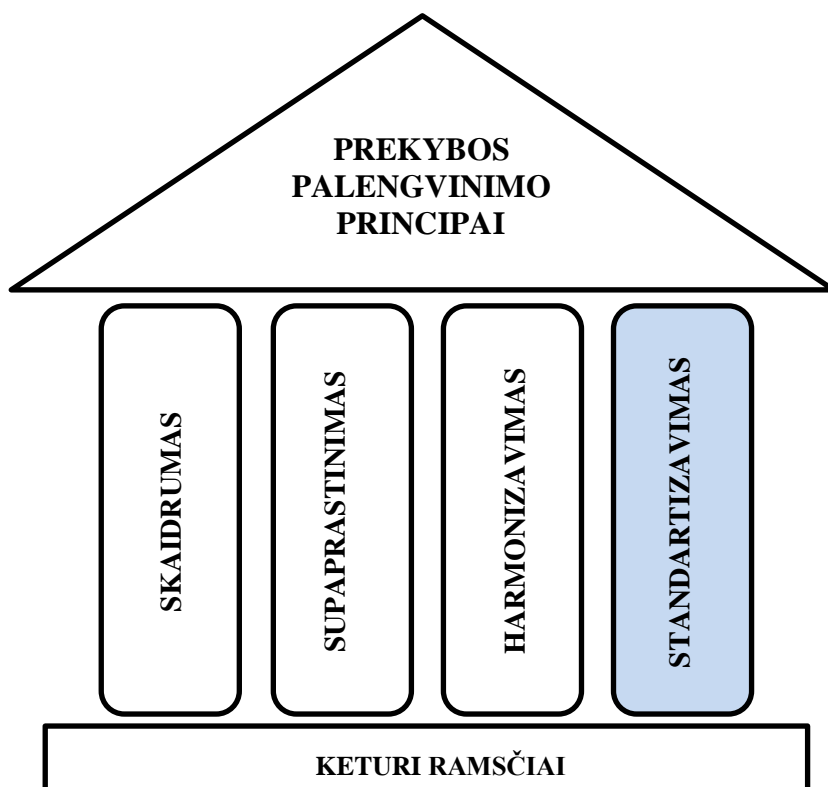
Dar net neaišku, ar nariai sieks visiškai naujos sutarties ar PPO GATS susitarimo dėl paslaugų priedo papildymo, kurio VI straipsnis apima „elektroniniu būdu parduodamas paslaugas“.

Tuo pat metu dar vienas stambus tarptautinis subjektas atsigrėžė į e. prekybos proceso tobulinimą. 2018 liepos 10 d. **PMO paskelbė Tarpvalstybinės elektroninės komercijos standartų sistemą**, kurią 2018 m. birželio mėn. priėmė aukščiausias organizacijos sprendimų priėmimo organas Taryba, kartu su rezoliucija, kuria siekiama užtikrinti suderintą ir veiksmingą jos įgyvendinimą (WCO publishes global standards on e-commerce, 2018).

E. prekyba skatina intensyvius informacijos mainus tarptautiniu mastu. Šie mainai dažnai komplikuojasi dėl didelės įvairovės terminų, skirtingo požiūrio į supaprastinimus, saugą ir saugumą,

bendradarbiavimą ir kt. Norint išvengti nesusipratimų ir palengvinti šį procesą, labai svarbu sukurti bendrus principus, ant kurių bus statoma teisinė e. prekybos bazė.

Šiandieną tarptautiniu mastu sutariama, kad prekybos - importo, eksporto ir tranzito – palengvinimas yra sąlygų prekiauti „lengviau“ ir „pigiau“ sukūrimas. Pats prekybos palengvinimas susideda iš keturių etapų nurodytų 7 pav.:

Šaltinis: United Nations: Trade facilitation implementation guide <http://tfig.unece.org/details.html>

7 pav. Prekybos palengvinimo ramsčių sistema

Kiekvienas iš ramsčių yra gyvybiškai svarbus tvarios prekybos sistemos egzistavimui:

1. Skaidrumas skatina vyriausybės ir administracijos veiksmų atvirumą ir atskaitomybę. Tai reiškia informacijos atskleidimą, kad visuomenė galėtų lengvai ja naudotis. Ši informacija gali apimti bendro taikymo įstatymus ir kitus teisės aktus, biudžetus, viešųjų pirkimų sprendimus ir posėdžius. Normatyvinė informacija turėtų būti paskelbta ir išplatinta, jei įmanoma, prieš ją įgyvendinant, kad suinteresuotosios šalys galėtų į ją atkreipti dėmesį ir atlikti būtinus pakeitimus (Trade facilitation - principles and benefits, 2012).
2. Supaprastinimas pasižymi nereikalingų, besikartojančių elementų formalumuose, procesuose ir procedūrose panaikinimu.
3. Harmonizavimui būdingas nacionalinių procedūrų, dokumentų suderinimas su tarptautiniais standartais ir praktikomis.

4. Standartizavimas yra tarptautiniu mastu suderintų praktikų, procedūrų, dokumentų ir duomenų kūrimas (Tarptautinės prekybos palengvinimas, 2014).

PMO teigia, kad pagrindinis e. prekybos problemų sprendimas ir yra tarptautinė e. prekybos standartizacija. Šiuo tikslu ji ir sukūrė visuotinių standartų rinkinį, gaires ir rekomendacijas, palengvinančias tarpvalstybinę e. prekybą. PMO generalinis direktorius Kunio Mikuriya, pristatydamas sistemą pateikė ir išvalgas susijusias su e. prekybos plėtra. Jo teigimu e. prekyba sukūrė milžiniškas galimybes pasaulio ekonomikai, ji keičia pirkimo tendencijas ir kuria naujas darbo vietas. Šis precedento neturintis augimas sukėlė revoliuciją verslui ir vartotojams, į dienos šviesą iškėlė pamirštas vidutinio dydžio įmones. Tuo pat metu tarpvalstybinė elektroninė komercija, ypač verslas vartotojui (B2C) ir vartotojas ir vartotojui (C2C) sandoriai kelia daugybę naujų iššūkių vyriausybėms (Cross-Border E-Commerce Framework of Standards, 2018).

Atsižvelgiant į unikalias institucijas ir priežiūrą, muitinė gali ir turėtų vaidinti pagrindinį vaidmenį tarpvalstybinės e. prekybos valdyme.

Efektyvaus tarpvalstybinės e. prekybos valdymo raktas yra tinkamas laiko panaudojimas ir tiksli informacija, geriausia, kad ji atkeliautų iš jos šaltinio, kad būtų galima anksti įvertinti ir ištirti sandorio teisėtumą automatizuotoje aplinkoje su minimaliu fizinių intervencijų poreikiu. Tarptautinis e. prekybos pobūdis reikalauja holistinio ir suderinto požiūrio. Todėl būtina, kad vyriausybės ir e. prekyba suinteresuotosios šalys toliau bendradarbiautų kurdamos pragmatiškus, teisingus ir novatoriškus sprendimus, kurie prisideda prie pasaulio ekonomikos, tuo pačiu užtikrinant žmonių ir ekonomikos saugumą. Galima nauda gaunama dirbant kartu užtikrinant palengvinimą yra teisėta tarpvalstybinė e. prekyba, sąžiningas ir efektyvus pajamų surinkimas ir bendruomenės apsauga.

Naujai sukurtoje PMO sistemoje pateikiami veiksmingo tarpvalstybinės e. prekybos valdymo standartai tiek palengvinimo, tiek kontrolės požiūriu. Apskritai, sistema:

- nustato pasaulinius standartus, kurie skatintų tikrumą, nuspėjamumą, skaidrumą, saugumą ir efektyvumą e. prekybos tiekimo grandinėje;
- skatina suderintą požiūrį į rizikos vertinimą, įforminimą / išleidimą, pajamų rinkimą ir pasienio bendradarbiavimą;
- nustato standartizuotą išankstinių elektroninių duomenų mainų sistemą tarp e. prekybos suinteresuotosios šalies ir muitinės bei kitos susijusios vyriausybės agentūros siekiant palengvinti teisėtas siuntas, sudarant vienodesnes sąlygas;
- siekiama sustiprinti muitinės administracijų bendradarbiavimą (Cross-Border E-Commerce Framework of Standards , 2018).

Suprantama, kad ne kiekviena muitinės administracija standartus sugebės įgyvendinti iš karto. Todėl norint įgyvendinti šias priemones reikės laipsniško požiūrio. Muitinės administracijos, glaudžiai

bendradarbiaudamos su kitomis susijusiomis vyriausybės agentūromis ir e. prekybos suinteresuotosios šalimis šią sistemą turėtų įgyvendinti tinkamais ir lanksčiais būdais.

Standartizacija turėtų būti e. prekybos kokybės pagrindas ir apjungti daugiau e. prekybos dalyvių nei iki šiol. PMO nuomone aktualiausias e. prekybos tobulinimo gairės ir standartai:

Išankstinis elektroninis duomenų ir rizikos valdymas

Išankstinių elektroninių duomenų naudojimas efektyviam rizikos valdymui yra kompleksinis ir remia prekybos palengvinimą, saugumą ir saugumą, pajamų surinkimą ir analizę.

Standartai:

1. Išankstinių elektroninių duomenų teisinė sistema.
2. Tarptautinių išankstinių elektroninių duomenų standartų naudojimas. Turėtų būti taikomi atitinkami PMO ir kiti tarptautiniai standartai ir rekomendacijos įgyvendinant nacionalinę politiką.
3. Kontrolės rizikos valdymas. Muitinės administracijos norint nustatyti siuntas, kurios kelia riziką, turėtų plėtoti ir taikyti dinamiškus rizikos valdymo būdus, būdingus e. prekybos kontekstui.
4. Neįpareigojančių tikrinimo technologijų ir duomenų analizės naudojimas.

I. Palengvinimas ir supaprastinimas

Daugelyje šalių muitinių administracijos padarė reikšmingų patobulinių, kad palengvintų teisėtą prekybą ir supaprastintų procedūras. Tačiau atsižvelgiant į didėjančias e. prekybos apimtis reikia nustatyti modernius ir tinkamus sprendimus, kurie yra veiksmingesni ir efektyviai reaguoja į pramonės ir vartotojų lūkesčius, susijusius su saugumu ir greitu siuntų judėjimu per sienas.

Standartai:

1. Supaprastintos procedūros.
2. Įgaliotojo ekonominių operacijų vykdytojo (AEO) sąvokos išplėtimas. Muitinės administracijos turėtų ištirti AEO taikymo galimybes, įskaitant tarpininkų vaidmens padidinimą, kad būtų galima sudaryti galimybes mažoms ir vidutinėms įmonėms gauti visapusišką naudą.

II. Sąžiningas ir efektyvus pajamų rinkimas

Siekiant efektyviai spręsti esamus ir kylančius iššūkius, susijusius su pajamomis muitinės administracijos turėtų glaudžiai bendradarbiauti su dideliu kiekiu suinteresuotų šalių. Taip pat apsvarstyti daugiau pajamų rinkimo modelių įvertinat jų poveikį mažos vertės ir mažų siuntų importui. Muitinės administracija ir visos mokesčių inspekcijos taip pat turi apsvarstyti susijusius klausimus tokius kaip teisiniai vaidmenys ir atsakomybė, bendradarbiavimas pasienyje.

Standartai:

1. Pajamų surinkimo modeliai

2. „De Minimis“. Peržiūrėdami ir (arba) koreguodami muitų ir (arba) mokesčių de minimis slenksčius, vyriausybės turėtų priimti visapusiškai pagrįstus sprendimus.

III. Saugumas ir sauga

Standartai:

1. Sukčiavimo ir neteisėtos prekybos prevencija. Muitinės administracijos turėtų bendradarbiauti su atitinkamomis vyriausybės agentūromis.
2. Agentūros bendradarbiavimas ir dalijimasis informacija. Vyriausybės, pasitelkiant atitinkamą elektroninį mechanizmą, turėtų sudaryti įvairias struktūras, įskaitant „vieno langelio“ sistemą ir prireikus, pateikti darnų ir suderintą atsakymą į saugumui kylančias rizikas, tokiu būdu palengvinat teisėtumą.

IV. Partnerystės

Sparčiai besivystant tarpvalstybinei e. prekybos aplinkai reikia stiprinti esamą bendradarbiavimą ir partnerystę bei užmegzti naujus santykius su naujaisiais prekybos tinklo dalyviais, siekiant geriau spręsti susijusius iššūkius.

Standartai:

1. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė.
2. Tarptautinis bendradarbiavimas.

V. Visuomenės sąmoningumas, informavimas ir gebėjimų stiprinimas

Prekybos plitimo epochoje, kurią lemia tarpvalstybinė e. prekyba, yra didėjantis poreikis sukurti mechanizmus, kurie padėtų didinti informuotumą, ypač tarp naujų prekybininkų, kad jie galėtų geriau įvertinti įvairius norminius reikalavimus ir jų laikymąsi.

Standartai:

1. Komunikacija, visuomenės sąmoningumas ir informavimas. Muitinės administracijos turėtų skatinti vartotojus, visuomenę ir kitas suinteresuotąsias šalis suvokti norminius reikalavimus, riziką ir atsakomybę, susijusią su tarpvalstybine elektronine prekyba, visapusiškai didinant informuotumą, švietimo ir informavimo programas.

VI. Matavimas ir analizė

Tikslus tarpvalstybinės e. prekybos įvertinimas yra gerai apgalvotos politikos pagrindas. Be to, tai gali būti naudinga siekiant geriau valdyti riziką nustatyti tendencijas, modelius ir kylančią dinamiką.

Standartai:

1. Matavimo mechanizmas.

VII. Transformacinės technologijos

Dinaminis ir globalus e. prekybos pobūdis reikalauja, kad vyriausybės būtų iniciatyvios ir sprendamos dabarties klausimus vadovautųsi ateities mąstymu. Būtinis nuolatinių naujovių paieškos, įskaitant bendradarbiavimą su privačiu sektoriumi ir akademinė bendruomene.

Standartai:

1. Tyrinėkite technologinius pokyčius ir inovacijas. Muitinės administracijos bendradarbiaudamos su kitomis susijusiomis vyriausybinėmis agentūromis, privačiu sektoriumi ir akademinė bendruomene turėtų ištirti novatoriškas technologijas ir apsvastykite ar šie pokyčiai gali prisidėti prie veiksmingos ir efektyvios tarpvalstybinės e. prekybos kontrolės ir palengvinimo.

Kaip matome, staigus e. prekybos šuolis, jos tempų didėjimas verčia tarptautinius subjektus kuo greičiau priimti naujas prekybos taisykles, keisti prekybos apmokestinimą. PMO savo pranešime teigia, kad pasaulinių standartų, skirtų veiksmingai valdyti tarpvalstybinę elektroninę prekybą, stoka daro poveikį prekybos palengvinimui, saugai ir saugumui bei atitikčiai. Todėl bendrų standartų kūrimas yra labai svarbu siekiant geriau panaudoti šį naują prekybos kanalą, kaip naują pasaulio ekonomikos stumiamąją jėgą (Cross-Border E-Commerce, 2018).

1.3.2. Elektroninės prekybos mokestinių prievolių sistema

ES muitų teisės pagrindą sudaro Sąjungos muitinės kodeksas, o PVM reglamentuojamas PVM direktyvoje. Valstybės narės turi pareigą surinkti tarpvalstybiniams elektroninės prekybos sandoriams taikomą PVM ir maitus.

PVM mokamas priklausomai nuo sandorio pobūdžio, pavyzdžiui, kai pristatomos prekės arba suteikiamos paslaugos. PVM gali būti mokamas už ES viduje įsigytas prekes, kai prekių tiekimas atitinkamoje ES šalyje yra baigtas. Importo į ES atveju PVM mokamas tuomet, kai prekės įvežamos į ES šalį (Tarybos direktyva (ES) 2006/112/EB). Kai kitoje ES šalyje perkate prekes, kurios turės būti pristatytos į jūsų gyvenamąją šalį, gali būti taikomos specialios taisyklės. Jeigu įmonė, iš kurios perkate, prekių į jūsų šalį, kur jos pristatomos, parduoda už tam tikrą ribą viršijančią sumą, ji negali taikyti šalies, kur apsipirkote, PVM tarifo. Tokiu atveju ji turi taikyti šalies, į kurią prekės pristatomos, PVM tarifą. Tokią tarpvalstybinės prekybos didžiausią sumą nustato kiekviena ES šalis (ES mokestiniai klausimai, 2019).

Tuo tarpu muitai yra netiesioginiai valstybės mokesčiai, kuriais apmokestinamos prekės, gabenamos per valstybės sieną. Muitai atlieka pagrindines funkcijas:

1. Fiskalinę.
2. Protekcinę. Šis klausimas ypač aktualus e. prekybai, kadangi importo muitais valstybės siekia apsaugoti vietinius gamintojus nuo užsienio gamintojų dažnai nesąžiningos konkurencijos.
3. Balansavimo (Bernatonytė, 2011, p.314-315).

Bet koks nesurinkto PVM ir muitų trūkumas turi įtakos valstybių narių ir ES biudžetams.

2 lentelė. Pašto siuntų iš trečiųjų šalių apmokestinimas

	Bendroji visų daiktų pašto siuntoje vertė	Ar taikomas importo muitinės mokestis?	Ar taikomas importo PVM?
Iki 2021	Iki 22,00 Eur.	NE	NE
	Nuo 22,00 iki 150,00 Eur.	NE	TAIP
	Daugiau nei 150,00 Eur.	TAIP	TAIP
Nuo 2021 Sausio 11d.	Nuo 0,00 Eur.	NE (taikomos taisyklės galiojusios iki 2021)	TAIP

Šaltinis: parengta remiantis AB Lietuvos paštas duomenimis (<https://www.post.lt/lt/apie-mus/naujienos/kada-apmokestinamos-pasto-siuntos-treciuju-saliu>)

ES registruotiesiems prekytojams, kurie prekes iš vienos valstybės narės tiekia kitos valstybės narės vartotojui, taikoma nuotolinės prekybos sistema. Tai reiškia, kad iki tam tikros parduodamų prekių ribos, prekytojas taiko savo registracijos valstybės narės PVM tarifą. Jei ši riba viršijama, prekytojas privalo registruotis PVM mokėtoju paskirties valstybėje narėje ir taikyti šios valstybės narės PVM tarifą (Collection of VAT and customs duties on cross-border e-commerce, 2018).

Kiek kitokia situacija susiklosto jei ne ES prekytojai pateikia savo prekes ES vartotojams. Ši situacija pateikta antroje lentelėje. Joje nurodama, kokioms prekėms yra taikoma muitinio įforminimo sistema. Mažos vertės, t. y. 150 eurų arba mažiau, siuntoms galioja muitų lengvata, kuri reiškia, kad importui netaikomi jokie muitai. Importo PVM apmokestinamos visos iš ne ES šalių į Lietuvą atsiunčiamos komercinės siuntos, kuriose gabenamų prekių vertė viršija 22 eur.

Importo maito mokesčiai už prekes skaičiuojami ne nuo prekės vertės, bet nuo prekės muitinės vertės. Sąjungos muitinės kodekso (toliau - SMK) 70 str. importuojamų prekių muitine verte laikoma sandorio vertė, tai yra kaina, faktiškai sumokėta arba mokėtina už prekes, parduodamas eksportui į Sąjungos muitų teritoriją, kuri tikslinama kitomis išlaidomis (vežimo/siuntimo, draudimo ir kt.) (Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013).

PVM už prekes skaičiuojami nuo prekių apmokestinamosios vertės. PVM apmokestinamoji vertė apskaičiuojama prie prekės muitinės vertės pridėjus šias sumas (jeigu jos neįtrauktos į prekių muitinę vertę): visus sumokėtus importo mokesčius (muitus, akcizus ir kitas įmokas, išskyrus patį PVM), prekių vežimo, draudimo, pakavimo, tarpininkavimo, atstovavimo ir kitas išlaidas. Standartinis PVM tarifas – 21 procentas (Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas, 2019).

Siunčiamos akcizinės prekės (alkoholio gaminiai, kvepalai ir tualetiniai vandenys, tabakas ir tabako gaminiai) visais atvejais, neatsižvelgiant į vertę, apmokestinamos muitu (jeigu jis nustatytas), akcizu ir importo PVM (Lietuvos Respublikos akcizų įstatymas, 2001).

Gali pasirodyti, kad pateikta prievolių sistema yra gan paprasta ir aiški, tačiau jos paprastumas lemia ir didelį pažeidimų skaičių. Nors nėra jokių įverčių, kiek tarpvalstybiniam paslaugų teikimui taikomo PVM nesurenkama, Komisijos vertinimu, mažos vertės prekių iš ne ES šalių tiekimo nuostoliai kasmet sudaro 5 milijardus eurų (Elektroninė prekyba: vis dar reikia įveikti nemažai su PVM ir muitų surinkimu susijusių iššūkių, 2019).

Viena iš rizikų, kuri didina nesurenkamų mokesčių skaičių yra ta, jog pagal ES galiojančią sistemą yra pasitikima prekyautojų noru registruotis ir mokėti priklausantį PVM, o valstybės narės neturi jokių už jų jurisdikcijos ribų galiojančių priverstinio vykdymo įgaliojimų, ypač ne ES prekyautojų atžvilgiu. Kitos rizikos kyla dėl mažos vertės siuntoms taikomos PVM ir muitų lengvatos. Ši lengvata gali paskatinti pasinaudoti kita reikalavimų nesilaikymo forma, t. y. sistemingu prekių vertės sumažinimu importo deklaracijose, siekiant išvengti apmokestinimo (Collection of VAT and customs duties on cross-border e-commerce, 2018).

Atsižvelgiant į minėtų pažeidimų skaičių, jų padarinius valstybių biudžetams ir į didėjančius internetinės prekybos tempus 2017 m. gruodžio 5 d. Taryba priėmė naujas ES elektroninės prekybos taisykles, kuriomis siekiama palengvinti PVM surinkimą vartotojams perkant prekes ir paslaugas internetu bei užtikrinti skaidrumą. Toomas Tõniste, Tarybai pirmininkaujantis Estijos finansų ministras, pristatydamas naujas taisykles pabrėžė, jog „Europai reikia naujų taisyklių, kad jos PVM sistema būtų pritaikyta skaitmeninei ekonomikai. Tik sumažindami biurokratizmą padėsime įmonėms sutaupyti išlaidų, o valstybėms narėms – padidinti mokesines pajamas“ (E. prekybos apmokestinimas PVM, 2017).

Pirmosios su PVM susijusios reformos įsigaliojo 2019 m. sausio 1 d. ir jos bus susiję su elektroninėmis paslaugomis, o kitos priemonės įsigalios 2021 m. sausio 1 d.

Nagrinėjant prekybą prekėmis yra aktualios taisyklės įsigaliojančios ne vėliau kaip 2021 m. Numatyta, kad vieno langelio principu grindžiama sistema bus pradėta taikyti nuotolinei prekybai, taip pat bus panaikintas nedidelėms siuntoms taikomas atleidimas nuo PVM. Visos šios taisyklės įtvirtintos 2017 m. Tarybos priimtoje direktyvoje, kurios 8 skyriaus 3 str. numato, jog nuo 2021 m. sausio 1 d. išbraukiama Direktyvos 2009/132/EB IV antraštinė dalis (Tarybos direktyva (ES) 2017/2455). Šioje antraštėje buvo įtvirtintos taisyklės susijusios su nedidelės vertės importu. Kol kas šios taisyklės tebegalioja ir nurodo, kad įvežamos prekės, kurių bendra vertė yra ne didesnė kaip 10 Eur, neapmokestinamos. Valstybės narės gali neapmokestinti įvežamų prekių, jeigu jų bendra vertė yra didesnė kaip 10 EUR, bet ne didesnė kaip 22 EUR (Tarybos direktyva (ES) 2006/112/EB).

Priežastis, kodėl numatoma panaikinti mažoms siuntoms taikomas lengvatas yra ta, jog jomis labai paprasta piktnaudžiauti:

- 1) deklaracijose nurodant mažesnę prekių vertę, palyginti su ribomis, kurių neviršijant taikomos PVM ir (arba) muitų lengvatos;
- 2) išskaidant siuntas, kad jų vertė neviršytų nustatytos ribos;
- 3) importuojant komercines siuntas, kurios deklaruojamos kaip dovanos, arba prekes, kurioms negalima taikyti lengvatų (Elektroninė prekyba: vis dar reikia įveikti nemažai su PVM ir muitų surinkimu susijusių iššūkių, 2019).

Išimtyms taikomos, jei prekės siuntoje atitinka komercinių prekių apibrėžimą, pateiktą Reglamento 2015/2446 1 str. 21 punkto a papunktyje: nekomercinio pobūdžio prekės – tai prekės siuntose, kurias vienas privatus asmuo siunčia kitam privačiam asmeniui, jei tokios siuntos siunčiamos nereguliariai, jose yra tik gavėjo ar jo šeimos narių asmeniniam naudojimui skirtos prekės, kurios nei pagal savo svorį, nei pagal savo kiekį neturi jokių komercinio suinteresuotumo požymių, ir siuntėjo yra siunčiamos gavėjui be jokio užmokesčio (Komisijos deleguotasis reglamentas 2015/2446). Šios prekės nėra apmokestinamos importo PVM, jeigu atitinką minėtą sąvoka, neviršija 45 eurų sumos.

Muitinės Departamento Generalinio direktoriaus įsakymo dėl pašto siuntų deklaravimo, muitinio tikrinimo ir mokesčių už prekes pašto siuntose apskaičiavimo taisyklių patvirtinimo V sk. nurodyta, jog Lietuvoje, AB Lietuvos paštas laikomas mokesčių mokėtoju ir atsako už mokėtinų muitų ir (arba) akcizų ir (arba) PVM apskaičiuotų už prekes, sumokėjimą. Šių mokesčių prievolių įvykdymui užtikrinti AB Lietuvos paštas pateikia garantiją. AB Lietuvos paštas padeda savo klientams sutvarkyti visus muitinės formalumus: gavėjų ir siuntėjų vardu muitinėje deklaruoja ir muitinei patikrai pateikia siunčiamas prekes, saugome siuntas, kol bus įformintos muitinės procedūros, surenkame muitinės apskaičiuotas mokėtinas importo mokesčių sumas (Muitinės Departamento Generalinio direktoriaus įsakymas 1B-124). Ši paslauga yra mokama. Importo mokesčiais apmokestinamoms ir 1000 eurų vertės neviršijančioms siuntomis atgabentoms prekėms, kurioms netaikomi tam tikri draudimai ir apribojimai, taikomas Lietuvos pašto deklaracijos pateikimo muitinei mokestis – 8,69 EUR.

Tam, kad LR muitinė galėtų tinkamai apskaičiuoti mokėtinus importo mokesčius ir (arba) taikyti nustatytas šių mokesčių lengvatas, muitinei turi būti pateikta tiksli informacija apie pašto siuntoje esančias prekes. Todėl deklaruojant būtina pateikti šiuos reikiamus duomenis apie siunta atsiųstas prekes: pardavėją, pirkėją, siuntos numerį, prekių pavadinimus, prekių kiekį, prekių įsigijimo kainą, suteiktas nuolaidas (jei buvo suteikta), pristatymo (siuntimo) išlaidas, bendrą siuntos vertę (suma su pritaikytomis nuolaidomis ir su siuntimo išlaidomis).

Vadovaujantis minėto Muitinės Departamento įsakymo Nr. 1B-124 IV sk. 14 d. Lietuvos paštas siuntas suskirsto į šias grupes:

1. pašto siuntas, kurios neapmokestinamos muitais ir mokesčiais;

2. pašto siuntas, kurios apmokestinamos muitais ir (arba) mokesčiais (Muitinės Departamento Generalinio direktoriaus įsakymas 1B-124).

Jeigu neaiški siuntos vertė ar nepakanka dokumentų paskaičiuoti mokesčiams, Lietuvos paštas kreipiasi į siuntos gavėją, kad juos pateiktų. Tik surinkę visą reikiamą informaciją pašto deklarantai siuntą deklaruoja muitinei. Mokėtinus mokesčius gavėjas sumoka paštui atsiimdamas siuntą.

E. prekybos mokesčių prievolių sistemos analizė parodė, kad rizikos kyla dėl mažos vertės siuntoms taikomos PVM ir muitų lengvatos. Ši lengvata gali paskatinti pasinaudoti kita reikalavimų nesilaikymo forma, t. y. sistemingu prekių vertės sumažinimu importo deklaracijose, siekiant išvengti apmokestinimo. Tai paskatino kurti naujas e. prekybos taisykles kuriomis siekiama palengvinti PVM surinkimą vartotojams perkant prekes ir paslaugas internetu bei užtikrinti skaidrumą. Būtina, kad vyriausybės ir privatus sektorius vieningai siektų, jog e. prekyba būtų sąžininga bei teisėta, o tai įgyvendintų naudojant veiksmingą pajamų surinkimo sistemą, o kaip prioritetą iškeltų bendruomenės apsaugą.

1.4. Muitinės atliekama elektroninės prekybos kontrolė

Tačiau, tuo pat metu, už siauros e. prekybos tiekimo grandinės stovi ir e. prekybos kontrolės grandinė, nes e. komercija, visų pirma verslo ir vartotojų (B2C) bei vartotojų ir vartotojų (C2C) sandoriai, pateikia daug naujų iššūkių vyriausybėms ir įmonėms. Ši sparčiai besivystanti prekybos aplinka reikalauja gerai apsvastyti ir įveikti pasaulinių standartų ir gairių trūkumus ir spręsti susijusias rizikas. Modernėjanti prekyba daro poveikį visoms šalims, todėl jos valdymui reikia novatoriškos sistemos bei glaudaus bendradarbiavimo. Būtina, kad vyriausybės ir privatus sektorius vieningai siektų, jog e. prekyba būtų sąžininga bei teisėta, o tai įgyvendintų naudojant veiksmingą pajamų surinkimo sistemą, o kaip prioritetą iškeltų bendruomenės apsaugą.

PMO savo pranešime pateikia pagrindinius tarpvalstybinės elektroninės prekybos principus:

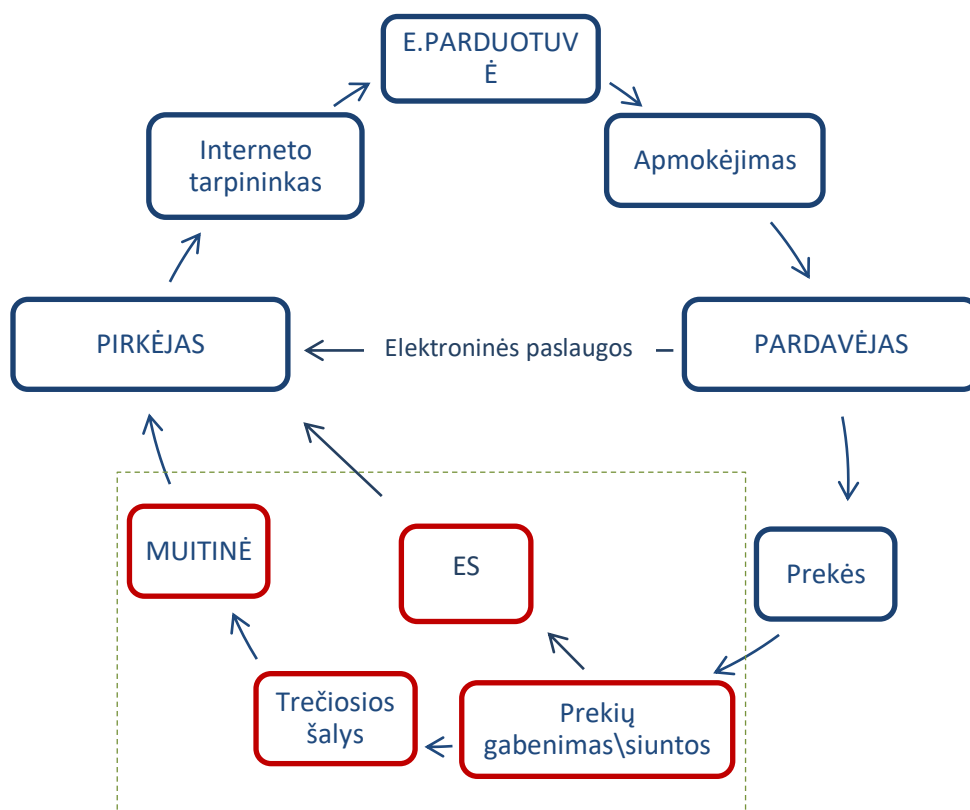
- išankstinis elektroninių duomenų ir rizikos valdymas,
- procedūrų palengvinimas ir supaprastinimas,
- saugumas ir apsauga,
- pajamų surinkimas,
- matavimas ir analizė,
- partnerystės,
- visuomenės informuotumas, informavimo ir gebėjimų ugdymas ir
- teisės aktų sistema (Cross-Border E-Commerce, 2018).

Kaip matome, muitinėms tenka sudėtingas uždavinys, suderinti vienas kitam atrodo visiškai priešingus principus – prekybos liberalizavimą ir kontrolę.

„Muitinės administracijos turi ypatingas svarbias galias, kurių neturi jokia kitą valstybės institucija, t.y. muitinė turi teisę tikrinti įvežamus, išvežamus bei tranzitu per šalį gabenamus krovinius bei prekes, turi teisę neduoti leidimo įvežti ar išvežti arba paspartinti prekių judėjimą per valstybės sieną, turi reikalavimo teisę būti informuota ne tik apie importuojamas, bet ir eksportuojamas prekes“ (Radžiukynas, Rimkus, Sarapinienė, Žitkienė, Povilauskienė, 2011, p. 275).

E. prekybos kontrolės schemoje (žr. 8 pav.) matyti, kad e. prekyboje dalyvauja ne tik pardavėjas ir pirkėjas, bet ir interneto tiekėjas, pašto tarnybos ar skubiųjų siuntų gabenimo ir kurjerių paslaugų įmonės, muitinė – jei prekės atgabenamos iš trečiųjų šalių. Būtent muitinės vaidmuo šiame etape yra labai svarbus, kadangi įgyvendindama pavestas funkcijas, muitinė imasi veiksmų, kad:

- į ES rinką nepatektų intelektinės nuosavybės teises pažeidžiančios prekės, narkotinės ir kitos draudžiamos medžiagos (prekės), saugomi gyvūnai ir augalai, jų dalys ir gaminiai iš jų, ES neregistruoti ar draudžiami maisto papildai ir kt.;
- iš Lietuvos nebūtų siunčiamos prekės, kurioms taikomi draudimai ir apribojimai;
- būtų užtikrintas už prekes mokėtinų muitų ir importo PVM sumokėjimas (Valstybinio audito ataskaita, 2015).

Šaltinis: Valstybinio audito ataskaita ([file:///C:/Users/PC/Downloads/Ataskaita-E-prekyb-kontrolė%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/Ataskaita-E-prekyb-kontrolė%20(4).pdf))

8 pav. Elektroninės prekybos kontrolės schema

2019 m. viduryje PMO pateikia platesnį muitinės veiksmų profilį, kuriam įtaką darė e. prekybos kaita. PMO pranešime išdėstyti iššūkiai su kuriais susiduria muitinės administracijos:

1. Prekybos palengvinimas ir saugumas:
 - a) užtikrinant greitesnį ir efektyvesnį įforminimo procesą didėjant sandorių apimčiai;
 - b) rizikos, susijusios su ribotomis žiniomis apie importuotojus ir elektroninės prekybos tiekimo grandinę, valdymas;
 - c) duomenų kokybės užtikrinimas (gautų duomenų tikslumas ir pakankamumas);
 - d) apibrėžti elektroninės prekybos operatorių vaidmenį ir atsakomybę, padėti vyriausybėms.
2. Teisingas ir efektyvus muitų ir mokesčių rinkimas:
 - a) piktnaudžiavimo ar netinkamo „de minimus“ naudojimo neteisėtos prekybos tikslais nustatymas;
 - b) klasifikavimo ir kilmės taisyklių laikymosi užtikrinimas;
 - c) elektroninės komercijos ir tradicinės prekybos integracija.
3. Visuomenės apsauga - nusikalstamas elektroninės komercijos išnaudojimas:
 - a) specialiojo padalinio, skirto naršyti internete, sukūrimas siekiant gauti informacijos, kuri galėtų būti naudinga užkertant kelią muitinės pažeidimams;
 - b) tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimas ir užtikrinimas, kad būtų sudaryti susitarimai dėl savitarpio teisinės pagalbos, kad būtų galima pradėti tyrimus ar patraukti baudžiamojon atsakomybėn, kai interneto svetainės yra talpinamos už nacionalinės teritorijos ribų;
 - c) panaudoti visas esamas technologijas, ypač susijusias su duomenų analize (Cross-Border e-Commerce, 2018).

ES atveju, ypač daug dėmesio reikalauja prekės iš trečiųjų šalių, kadangi visos iš trečiųjų šalių importuojamos prekės, kurios kainuoja daugiau nei 22 eurus, privalo būti apmokestintos 21 proc. PVM tarifu, o jei vertė didesnė nei 150 eurų – dar ir muitu. Tai valstybės pajamos į biudžetą, mokesčius turi sumokėti vietos verslininkai, prieš parduodami prekes.

E. prekybos būdu įsigytos prekės iš trečiųjų šalių dažniausiai gabenamos nedideliais kiekiais, naudojantis pašto ar skubių siuntų bendrovių paslaugomis. Pašto siuntos yra itin populiarus, patogus ir laiką taupantis būdas, todėl dažnai pasirenkamas kaip paskutinis elektroninės prekybos veiksmas. Lietuvos Respublikoje vadovaujantis Pasaulinės pašto konvencijos 2 str. nuostatomis paskirtas operatorius yra AB Lietuvos paštas, t.y. importuoti, eksportuoti bei gabenti tranzitu pašto siuntas naudojant Pasaulinės pašto sąjungos nustatytos formos dokumentus (CN22, CN23 ir kt.) LR gali tik AB Lietuvos paštas (Pasaulinė pašto konvencija, 2012).

Pagal LR muitinės įst. 24 str. 3 d. AB Lietuvos paštas laikomas turinčiu pašto siuntų siuntėju arba gavėjų įgaliojimą deklaruoti tokias siuntas, kurių vertė neviršija 1000 eurų, o neto masė neviršija 1000 kg., šių asmenų vardu, jeigu jie nėra iš anksto informavę AB Lietuvos pašta, kad pageidauja

deklaruoti jų siunčiamas arba gaunamas pašto siuntas patys arba paskirdami kitą atstovą muitinėje (Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas, 2004.)

Didžioji dalis siuntų yra deklaruojamos veiksmu. Šis veiksmas yra atliekamas pateikiant CN22, CN23 muitinės deklaracijas. Šių deklaracijų pateikimo tvarka yra vienas iš dažniausiai paštui užduodamų klausimų. Jų tinklalapyje nurodyta, kad šias deklaracijas muitinei būtina užpildyti, kai siuntos siunčiamos į trečiąsias šalis. Siunčiant siuntas į Europos šalis, deklaracijas muitinei pildyti neprivaloma. CN 22 forma naudojama pateikiant muitinei deklaruoti pašto korespondencijos siuntas su smulkiais daiktais ir maišus M. CN 23 formą reikia pildyti, jei siunčiamas pašto siuntinys (Dažniausiai užduodami klausimai, 2019). Šias deklaracijas siuntų gavėjų ir siuntų siuntėjų vardu deklaruoja ir muitinės tikrinimui pateikia AB Lietuvos paštas (Muitinės Departamento Generalinio direktoriaus įsakymas 1B-124). Būtent nuo šio momento AB Lietuvos paštas tampa atsakingu už muitinei pateikiamos informacijos tikslumą, išsamumą, kartu pateiktų dokumentų autentiškumą.

Kai pašto siuntų vertė viršija 1000 eurų ir (arba) šioms prekėms taikomi draudimai ir apribojimai, prekės deklaruojamos pateikiant standartinę importo ar eskorto muitinei deklaraciją elektroninėmis duomenų apdorojimo priemonėmis.

Prekės, gabenamos pašto siuntose, deklaruojamos ir muitinės formalumai joms atliekami Vilniaus muitinės Pašto poste (Muitinės Departamento Generalinio direktoriaus įsakymas 1B-124).

Muitinė patikrina, ar kartu su AB Lietuvos pašto pateiktomis muitiniam tikrinimui prekėmis pateikta siuntėjo tinkamai užpildyta CN22 arba CN23 formos deklaracija. Jeigu pirmiau minėti dokumentai kartu su pašto siunta nepateikti arba siuntėjo užpildytoje CN22 ar CN23 formos deklaracijoje nurodyti ne visi privalomi nurodyti duomenys, AB Lietuvos pašto atstovas dalyvaujant muitinės pareigūnui atidaro pašto siuntą ir užpildo naują CN23 formos deklaraciją, kurioje pateikia muitinei reikalingą informaciją apie pašto siuntoje esančias prekes

Muitinė siuntoms iš trečiųjų šalių taiko įvairius rizikos profilius, pagal tai atsirinkdama, kurią siuntą patikrinti fiziškai. Sąjungos muitinės kodekso įgyvendinimo akto 247 st. numatyta kad jei atsiųstose pašto siuntose radusi prekių, kurias į Sąjungos muitų teritoriją galima atsiųsti tik su atitinkamų valstybės institucijų leidimais, ir nustatiusi, kad šie leidimai muitiniam tikrinimui nebuvo pateikti, muitinė apie tai informuoja deklarantą ir nustato terminą, per kurį deklarantas privalo pateikti reikalingus leidimus (Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/2447). Draudimai siųsti paštu tam tikras prekes nustatyti Pasaulinės pašto konvencijos 18 str. (Pasaulinė pašto konvencija, 2012). Tačiau jei nėra laikomasi taisyklių ir muitinio tikrinimo metu randama draudžiamų gabenti prekių, muitinė jas sulaiko.

Žinoma, muitinė tikrina pašto siuntas vadovaudamasi prekių muitinio tikrinimo tvarką reglamentuojančiais teisės aktais. Patikras lemia ir šalis, iš kurios prekė siunčiama, parduotuvė, pati prekė, prekės gavėjas.

Jei muitinei kyla abejonių dėl sumažintos prekių vertės, ji gali pritaikyti kitus prekės įvertinimo metodus. „PPO Muitinio įvertinimo susitarimas prekių muitinei vertei nustatyti numatė šešis skirtingus metodus, kurie gali būti sėkmingai taikomi bet kokiomis importuojamoms prekėms, esant įvairioms komercinėms situacijoms tarptautinėje prekyboje:

1. sandorio vertės;
2. tapačių prekių sandorio vertės;
3. panašių prekių sandorio vertės;
4. dedukcinis;
5. sumavimo;
6. kiti priimtini būdai muitinei vertei nustatyti“ (Radžiukynas ir Belzus, 2008, p. 19).

. Bet metodai privalo būti naudojami paėiliui, pradedant sandorio vertės metodu. Teisingumo Teismas yra nurodęs, kad į ES importuojamų prekių muitinė vertė turi būti nustatoma pirmiausia taikant sandorio vertės metodą. Ir tik tuomet, jei prekių kaina negali būti nustatyta, galima taikyti kitus metodus (Prekių muitinė vertė pirmiausiai nustatoma pagal sandorio vertę, 2018). Prekių muitinės vertės nustatymo tvarka yra vienas iš svarbiausių tarptautinei prekybos sistemai įtaką darančių institutų. Remiantis prekių muitine verte yra skaičiuojami maito mokesčiai, taip pat valstybės prekių eksporto ir importo mastai (Medelienė ir Paulauskas, 2008 p. 25).

Muitinės departamento įsakyme „Dėl Importuojamų prekių muitinio įvertinimo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ numatyta, kad, kai deklaruojama prekių muitinė vertė nustatyta taikant sandorio vertės metodą, muitinės pareigūnas, atlikdamas muitinės deklaracijos ir kartu pateiktų dokumentų tikrinimą, tikrina:

1. Ar muitiniam įforminimui deklaruotai sandorio vertei pagrįsti pateikti dokumentai ir jų duomenys yra teisingi, išsamūs, neprieštarauja vieni kitiems, yra patikimi ir nekelia įtarimo dėl jų klastojimo.
2. Ar išsamiai ir vienareikšmiškai aprašytos deklaruojamos prekės ir pagal aprašymą pakanka duomenų jas vienareikšmiškai identifikuoti, ar aprašyme nurodytas komercinis prekių pavadinimas, ar prekių klasifikavimas nekelia abejonių.
3. Ar deklaruojama prekių muitinė vertė artima kitų importuotojų deklaruotoms tapačių arba panašių prekių sandorio vertėms, sukauptoms PREMI IS.
4. Kartu su muitinės deklaracija pateiktose sąskaitose faktūrose ir (arba) sutartyse nėra prieštaringos informacijos ir ar šie dokumentai atitinka nustatytus reikalavimus.
5. Ir kt. (Muitinės Departamento Generalinio direktoriaus įsakymas 1B-431).

Sandorio vertės metodo reglamentavimas numatytas SMK 3 skyriuje. Pagal SMK 70 str. prekių muitinės vertės pagrindas visų pirma yra sandorio vertė, tai yra kaina, faktiškai sumokėta arba mokėtina už prekes, parduodamas eksportui į Sąjungos muitų teritoriją, kuri prireikus patikslinama

(Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013). Taigi muitinė vertė gali būti tapatinama su sandorio metodu. Jei muitinei patikrinus duomenis kyla abejonių dėl siuntos muitinės vertės, ji gali paprašyti nurodyti sandorio, sudaryto tarp pirkėjo ir pardavėjo, duomenis.

Tačiau e. prekyboje yra atvejų, kai sandorio vertė neatitinka muitinės vertės. E. prekybos praktikoje pasitaiko itin įvairių nuolaidų, atlygio suteikimo ir kitų lojalumo programų. Vis dažniau iškyta situacija, kai už perkamą prekę atsiskaitoma naudojant lojalumo taškus surinktus atsiskaitant už paskutinį prekių krepšelį. Tačiau remiantis Europos Komisijos Muitinės ekspertų grupės Muitinio įvertinimo pogrupio parengto Muitinio įvertinimo kompendiumo 8 komentaro dėl nuolaidų taikymo 2 dalimi, tam tikras kainos mažinimas gali būti laikytinas muitinio įvertinimo požiūriu priimtina nuolaida, jeigu jis yra susijęs su importuojamomis prekėmis ir galioja sutartinė teisė gauti tokią nuolaidą. Jau minėtu atveju nuolaidos yra susiję su jau įsigytais prekėmis, todėl muitinė vertė negali būti mažinama (E. prekyboje populiarių nuolaidų aiškinimas, 2019).

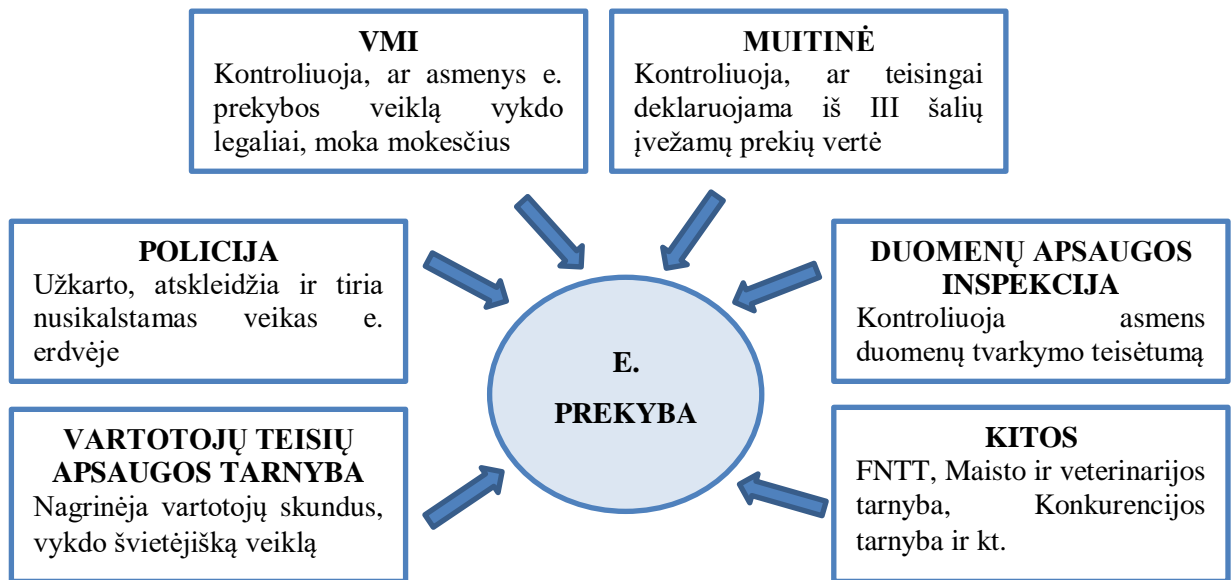
Kadangi sandorio verte yra pagrįsta visa tarptautinė prekyba, alternatyvius prekių muitinio įvertinimo metodus būtina taikyti tik esant įrodytam pagrindui nepripažinti sandorio vertės metodo ir tik griežtai nustatyta tvarka. Taigi, jei muitinei kyla abejonių dėl sumažintos prekių vertės, ji gali vadovautis SMK 74 str. ir pritaikyti kitus prekės įvertinimo metodus – lyginti su tapačiomis prekėmis, prekes fiziškai tikrinti atsitiktiniu būdu ar pagal atrankos kriterijus (Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013).

Jeigu nesutinkate su Vilniaus teritorinės muitinės Pašto posto apskaičiuotais mokesčiais už pašto siuntoje atsiųstas prekes, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Mokesčių administravimo įstatymo 26 straipsnio 1 dalies 1 ir 7 punktais, turite kreiptis į Vilniaus teritorinę muitinę, kuri atlieka vietos mokesčių administratoriaus funkcijas ir kontroliuoja, ar teisingai apskaičiuoti, deklaruoti ir sumokėti mokesčiai (Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas, 2004). Muitinė yra vis labiau linkusi bendradarbiauti ir laikosi pozicijos, jog yra būtina ne tik suteikti teisę apskųsti bet kurį muitinės priimtą sprendimą, bet ir kiekvienam asmeniui suteikti **teisę būti išklaustam** prieš priimant sprendimą, kuris galėtų būti jam nepalankus. Komisijos deleguotame reglamente (ES) 2015/2446, kuriuo patikslinamos kai kurios Sąjungos muitinės kodekso nuostatos 8 str, nurodyta, kad laikotarpis, per kurį pareiškėjas gali pareikšti savo nuomonę prieš priimant sprendimą, kuris galėtų būti jam nepalankus, trunka 30 dienų. Į jo pareiškimą yra argumentuotai atsakoma ir tik vėliau gali būti priimtas sprendimas, kuris nepalankus skundo pareiškėjui. Jei skundas netenkina, galima apeliacine tvarka kreiptis į Muitinės departamentą ir ten skųsti teritorinės muitinės sprendimą, o Muitinės departamento sprendimas ar jo nepriėmimas yra skundžiamas Mokestinių ginčų komisijai arba teismui pagal išimtinį teritorinį teismingumą (Vilniaus apygardos administraciniam teismui).

E. prekyba yra pakankamai jauna prekybos sritis, bet sparčiai įsitvirtinanti mūsų kasdienybėje ir stipriai įtakojanti mūsų apsipirkimo įpročius. Kartu su didėjančiu pašto siuntų srautu, didėja ir

pažeidimų tikimybė. Tik glaudus visų valstybės kontrolės institucijų bendradarbiavimas nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu gali užtikrinti efektyvią teisės aktų pažeidimų elektroninėje erdvėje prevenciją, nustatymą bei tyrimą.

Kontroliuojant elektroninę prekybą ir vykdant teisės aktų pažeidimų elektroninėje erdvėje prevenciją ir tyrimus, pagal kompetenciją dalyvauja įvairios nacionalinės institucijos (žr. 9 pav.).

Šaltinis: Valstybinio audito ataskaita ([file:///C:/Users/PC/Downloads/Ataskaita-E-prekyb-kontrolė%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/Ataskaita-E-prekyb-kontrolė%20(4).pdf))

9 pav. Elektroninės prekybos kontrolėje dalyvaujančios institucijos

Elektroninės prekybos kontrolėje dalyvaujančios institucijos turi patirties ir ją kaupia skirtingose veiklos srityse, nes, kaip minėta, pagal kompetenciją jos atlieka skirtingas funkcijas (9 pav.):

1. VMI tikrina, ar e. prekybos veiklą vykdantys asmenys įregistruoja vykdomą komercinę veiklą, apskaito pajamas ir deklaruoja bei sumoka mokėtinus mokesčius valstybei.

2. Muitinė atsakinga už prekių, atgabenamų iš trečiųjų šalių į ES, kontrolę, siekiant užkirsti kelią muitų teisės aktų pažeidimams bei kitai neteisėtai veiklai.

3. Policija užkardo, atskleidžia ir tiria nusikalstamas veikas (Valstybinio audito ataskaita, 2015).

Siekiant kuo efektyviau vykdyti e. prekybos internetu kontrolę bei užkardyti su e. prekyba susijusias nusikalstamas veikas, reikia, kad kontrolėje dalyvaujančios institucijos bendradarbiautų ne tik vykdydamos kontrolės veiksmus ar tyrimus, bet ir koordinuotai dalydamosi sukaupta patirtimi, nustatytomis naujomis e. prekybos vystymosi ir pažeidimų tendencijomis ir pan. Be to, dabartinis bendradarbiavimas sudaro galimybę atsirasti rizikai, kad skirtingos institucijos nagrinėja tuos pačius pažeidimų elektroninėje erdvėje atvejus. Muitinės manymu, nuolatinis keitimasis patirtimi sumažintų veiklos dubliavimo riziką.

Kontroliuojant e. prekybą labai svarbu išnaudoti ir tarptautinio muitinių bendradarbiavimo potencialą. Bendradarbiavimas ir dalijimasis muitinės informacija su trečiosiomis šalimis gali pagerinti muitinės rizikos valdymą ir paspartinti teisėtą prekybą bei sumažinti jos sąnaudas, nes muitinis tikrinimas atliekamas tiksliai, o muitinės procedūros supaprastinamos. Kartu su privalomomis deklaracijomis, teikiamomis prieš atvežant krovinį, taip prisidedama prie ES saugumo ir saugos, griežtinant tikrinimą, kad nebūtų įvežama pavojingų prekių, dvejopo naudojimo prekių ir būtų užkirstas kelias intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams (ES muitinės rizikos valdymo strategija, 2018).

Taigi, galima teigti, kad augant tarptautinių siuntų skaičiui auga ir daugybė iššūkių muitinei. Jiems vienu metu tenka užtikrinti greitą išleidimą ir kartu valdyti su sauga ir saugumu susijusias rizikas, efektyviai rinkti pajamas. Be to reikia paminėti, kad toki iššūkiai kaip neteisėti finansiniai srautai, intelektinės nuosavybės teisių pažeidimai, klastojimas, piratavimas ir komercinis sukčiavimas tebeegzistuoja ir muitinei tenka didele dalim su tuo kovoti.

2. ELEKTRONINĖS PREKYBOS PAŠTO SIUNTOMIS TYRIMO METODOLOGIJA

Teorinėje šio darbo dalyje detaliai išnagrinėta e. prekybos sąvoka, nurodyta e. prekybos tiekimo grandinė bei jos privalumai. Taip pat aptarti e. prekybos reguliavimo klausimai bei mokestinių prievolių sistema. Išanalizuotas pašto vaidmuo deklaruojant siuntas bei muitinės kontrolės galimybė siuntoms iš trečiųjų šalių. Toliau šiame darbe pereinama prie metodologinės dalies, kurioje yra aprašoma, metodika, kuria remiantis bus atliktas tyrimas.

Magistro baigiamojo **darbo tikslas**: išanalizuoti e. prekybos pašto siuntomis ypatybes bei įvertinti jos kontrolės galimybes. Norint atskleisti tyrimo tikslą sudaryti **tyrimo uždaviniai**, kurie atskleidžia tyrimo eigą:

1. Išanalizuoti e. prekybos vartotojų patirtį bei įvertinti jų turimas žinias, būtinas sklandžiam e. prekybos procesui.
2. Remiantis muitinės specialistų išvalgomis nustatyti problemas su kuriomis susiduria muitinė vykdydama e. prekybos priežiūrą.
3. Atlikti PMO e. prekybos standartų analizę ir nurodyti tobulinimų gaires.

Tyrimo problema: mažos vertės siuntos ir mokesčių apskaičiavimas tampa vienu opiausių klausimų tiek vartotojams tiek muitinės pareigūnams prižiūrintiems e. prekybos vykdymą. Nesąžiningi e. prekybos dalyviai piktybiškai naudojami mažos vertės siuntoms taikomomis PVM ir muitų lengvatomis ir sistemingai sumažina prekių vertę importo deklaracijose, siekiant išvengti apmokestinimo. Dėl nesąžiningų veiksmų išsiūpsia ir prekės gavimo laikas, žinoma, bet koks nesurinkto PVM ir muitų trūkumas turi įtakos valstybių narių ir ES biudžetams. Tai verčia keisti iki šiol galiojančias e. prekybos lengvatas t.y. ištrinti nuostatas, kuriose buvo įtvirtintos taisyklės susijusios su nedidelės vertės importu. Kaip žinome, net ilgiausiai kurtos ir tobulinamas prekybos reguliavimo taisyklės gali turėti trūkumų, todėl ypač svarbu aptarti ir įvertinti naujo ES užmojo – lengvatų panaikinimo tinkamumą.

Tyrimo hipotezė.

1. Dėl senų prekybos taisyklių ir gana lėto sistemų kūrimo tarpvalstybinė e. prekyba vis dar gali tapti nepaprastai sudėtinga ir brangi.
2. E. prekybos sparta didėja, dėl to pakinta muitinės vaidmuo ir ypač svarbi tampa visuomenės ir rinkos apsauga.

Siekiant atsakyti **į pirmąjį tyrimo uždavinį** nuspręsta taikyti **anketinės apklausos metodą**. Apklausa – tai susistemintas informacijos iš respondentų rinkimas, pateikus anketą, tai vienas

populiariausių socialinių ir elgsenos mokslų metodų. Neblėstantį metodo populiarumą lemia santykinis apklausos atlikimo paprastumas, pigumas, galimybė greitai ir lengvai surinkti daug duomenų.

Skiriama raštiška, žodinė, telefoninė ir kompiuterinė apklausa. Šiam tyrimui atlikti buvo pasirinkta elektroninė anketinė apklausa. Ši forma ypač tinka socialiniuose tyrimuose, nes ji pigesnė, trumpiau trunka nei interviu (Kardelis, 2002, p. 86). Kiekybinis tyrimas buvo atliekamas 2019 m. spalio – lapkričio mėnesiais. Anoniminė anketa buvo platinama naudojant socialinius tinklus. Į klausimyną atsakė 265 respondentai. Anketos pradžioje paaiškinta, kas ir koku tikslu atlieka tyrimą. Taip pat nurodyta, kad anketa anoniminė ir visi apklausos rezultatai bus naudojami tyrimo tikslais.

Klausimynas suskirstytas į tris klausimų grupes (žr. 1 priedas):

1. Informacija apie respondentą: lytis, amžius, gyvenamoji vieta.
2. E. prekybos ypatybės: ši klausimų grupė atskleidžia, kokios e. prekybos savybės vilioja ir atstumia pirkėjus.
3. Siuntos iš trečiųjų šalių: šie klausimai parodo ar respondentai turi pakankamai žinių apie siuntų apmokestinimą, kurios būtinos sklandžiai, sąžiningai prekybai.

Ne iki galo užpildytos anketos buvo atrinktos, kaip netinkamos tolimesniam tyrimui. Tai sumažino melagingų nuomonių tikimybę

Tyrimo rezultatai buvo apdoroti Microsoft Excel programa.

Siekiant atsakyti į **antrąjį tyrimo uždavinį** nuspręsta taikyti **specialistų interviu** (žr. 2 priedas). Tyrime dalyvavo LR muitinės pareigūnai, kurių darbo sritis susijusi su e. prekyba. Stengtasi suformuluoti kuo tikslesnius ir kuo tinkamesnius klausimus, kadangi visi 5 klausimai yra atviro tipo, todėl pasirinktas siauras apklaustųjų skaičius. Tačiau toks pasirinkimas yra pakankamai tikslingas, nes respondentai į kiekvieną klausimą atsako remdamiesi savo asmenine patirtimi ir individualiomis įžvalgomis.

Siekiant atsakyti į **trečiąjį tyrimo uždavinį** nuspręsta taikyti **dokumentų analizės metodą**. Dokumentų analizė vienas iš svarbiausių ir labiausiai paplitusių duomenų gavimo metodų. Itin tinkamas šiai magistrinio darbo temai, nes visas jos pagrindas sukurtas teisės aktų pagrindu. Šioje dalyje bus plačiau aptarta teorinėje dalyje jau minėta PMO standartizacijos sistema.

Apibendrinimui ir gilesnei analizei bus naudojama statistinių duomenų analizė. Bus pateikiami įvairūs rodikliai, kurie palengvina apžvelgiant esamą ar norimą rezultatą. Statistinių duomenų analizė sudaroma iš šaltiniuose nurodytų duomenų, dažniausiai matematinio pobūdžio. Atliekant tyrimą bus remiamasi Lietuvos statistikos departamento duomenimis. Departamentas rengia daugiau nei pusę šalies oficialios statistikos, teikia ją valstybės institucijoms, visuomenei, tarptautinėms organizacijoms. Apie 86 procentai Lietuvos statistikos departamento atliekamų statistikos darbų yra priskiriami Europos statistikai, jie vykdomi įgyvendinant ES statistikos teisės aktus, todėl galima teigti, kad

departamento pateikta statistika yra saugus, efektyvus bei išsamus šaltinis (Oficialios statistikos portalas, 2018).

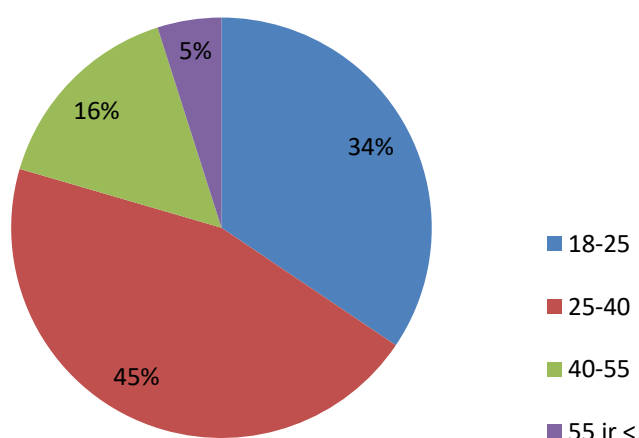
Tyrimo eiga. Analizuojant e. prekybos vartotojų patirtį, nurodant muitinės specialistų išvalgas ir pateikiant PMO standartų sistemą bus įgyvendinti šie etapai:

1. Informacijos apie e. prekybos vartotojus pateikimas;
2. E. prekybos savybių, kurios pritraukia ir atstumia pirkėją pateikimas;
3. Siuntų iš trečiųjų šalių deklaravimas ir respondentų žinių apie šį procesą įvertinimas;
4. E. prekybos plėtros apimčių nustatymas;
5. E. prekybos rizikos;
6. Siuntų deklaravimo sistemos tobulinimas;
7. Naujų ES taisyklių įsigaliosiančių nuo 2021 sausio 1d. vertinimas;
8. PMO e. prekybos standartų sistemos vieta kontrolės grandinėje;
9. Tyrimo išvados.

3. ELEKTRONINĖS PREKYBOS PAŠTO SIUNTOMIS ANALIZĖ

3.1. Elektroninės prekybos vartotojų išvalgos ir apklausos tyrimas

Apklausoje dalyvavo 228 moterys ir 34 vyrai (3 neatsakė). Dalyviai yra suskirstyti į 4 amžiaus grupes. Iš duomenų galima matyti, kad didžiąją dalį sudaro suaugusieji kurių amžiaus intervalas 25-40 metų. Antrą grupę sudaro 18-25 metų amžiaus respondentai, trečią – 40-55 metų, o ketvirtą grupę sudaro apklaustieji, kurių amžiaus intervalas yra 55 ir daugiau metų (žr. 10 pav.).

Šaltinis: parengta autorės

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Analizuojant e. prekybos vartotojų amžių pastebima, kad vis labiau populiarėjanti internetinė prekyba netrukus sulauks proveržio, kurį sukels dabartinės vadinamosios Z kartos (vaikai, gimę po 2000-ųjų) atstovai, tapsiantys itin aktyviais e. parduotuvių klientais. Tačiau svarbu pratinti internetu pirkti vyresniųjų kartų atstovus, nes jie turi žymiai didesnę perkamąją galią. Šiuo metu aktyviausiai internetu perka 25–34 m. amžiaus žmonės, kurie priskiriami X kartai. Statistikos departamento duomenimis, net 71,4 proc. šiai amžiaus grupei priklausančių žmonių perka internetu. Būtent šio amžiaus respondentai aktyviausiai atsakinėjo į mano sudarytą klausimyną, todėl galima daryti prielaidą, jog sudaryto klausimyno atsakymai atspindės esamą situaciją. Perkančiųjų internetu amžius ilgėja. Iš departamento pateiktų duomenų matome, kad 45–54 m. amžiaus lietuvių, perkančių internetu, yra 35,8 proc., 2016 m ši amžiaus grupė tesiekė 24,2 proc., o 2017 m. – 30,1 proc. (žr. 3 lent.) (Asmenys, pirkę ar užsakę prekių ar paslaugų internetu, 2018).

3 lentelė. Asmenys, pirkę ar užsakę prekių ar paslaugų internetu

Metai/asmenų amžius	16–24 metų amžiaus	25–34 metų amžiaus	35–44 metų amžiaus	45–54 metų amžiaus	55–64 metų amžiaus	65–74 metų amžiaus
2014 m.	38,6	49,4	33,8	18,7	8,6	2,2
2015 m.	50	56,7	41,8	24,7	10,4	3,0
2016 m.	52,1	59,4	44,2	24,2	13,2	4,3
2017 m.	57,6	66,0	51,8	30,1	17,0	4,4
2018 m.	62,7	71,4	60,0	35,8	21,5	8,4

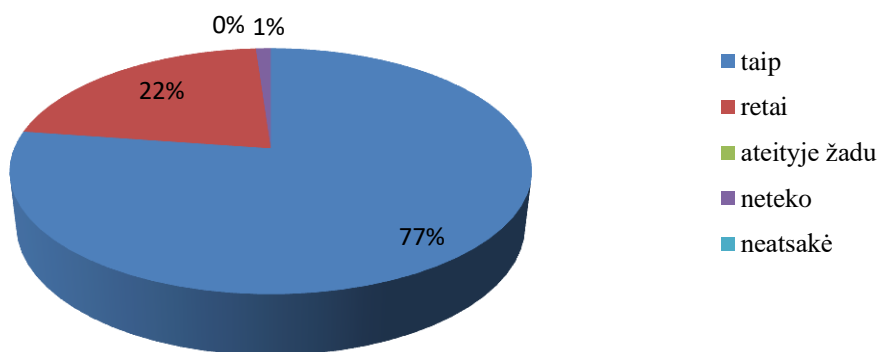
Šaltinis: parengė autorė remiantis Statistikos departamento duomenimis

207 apklaustieji gyvena miesto ribose, likę - 58 gyvena kaimuose. Reikia pažymėti, kad Lietuva turi puikias IT naudojimosi galimybes, kadangi turi vieną iš greičiausių ir pigiausių interneto ryšių visoje ES, todėl tiek vartotojai mieste, tiek kaime turi vienodas apsipirkimo e. prekyboje galimybes.

Lietuva užima 14-ą vietą Europos Komisijos paskelbtame ES skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indekse. Vertinimo skalėje nuo 0 iki 100 Lietuvos gyventojai palyginti aktyviai naudojami interneto paslaugomis – 52,1 balo šioje srityje įvertinta Lietuva yra 13 tarp ES valstybių. Naudojimosi internetu lygis auga (78 proc. Lietuvos gyventojų), tuo pačiu mažėja gyventojų, kurie niekada nesinaudojo internetu, dalis – 17 proc. (20 vieta ES, ES vidurkis – 11 proc.). Tačiau vis dar nedidelė gyventojų dalis naudojami su mokėjimais susijusiomis interneto galimybėmis: internetu perka 54 proc. interneto naudotojų (19 vieta ES), internetu parduoda 10 proc. interneto naudotojų (25 vieta ES, ES vidurkis – 23 proc.) (Lietuvos skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas, 2019).

Ketvirtas anketos klausimas buvo pateiktas siekiant įvertinti respondentų aktyvumą naudojantis e. prekyba. Šie rezultatai pateikti 11 paveiksle.

Ar apsiperkate elektroninėse parduotuvėse?

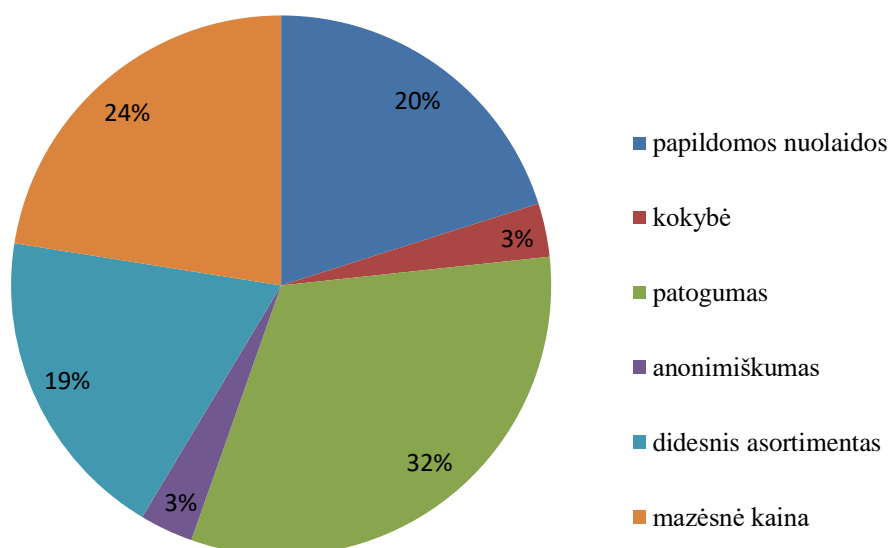
Šaltinis: parengta autorės

11 pav. Respondentų aktyvumas perkant internetu

Į klausimą „ar apsiperkate internetinėse parduotuvėse?“ atsakė 264 respondentai, iš jų net 98,5 proc. įsigyja prekių internetu, tačiau 21 proc. iš jų tai daro retai, o 1,1 proc. respondentų nesinaudoja e. prekybos paslaugomis.

Plečiantis elektroninių ryšių tinklui ir didėjant gyventojų kompiuteriniam raštingumui auga internetu apsiperkančiųjų skaičius. Šie, greitai pajaučia e. prekybos naudą, kadangi jiems toks prekybos būdas išsprendžia didėjančio gyvenimo tempo problemas – taupo laiką, suteikia platesnį pasirinkimą, konkurencingas kainas (Išoraitė ir Miniotienė, 2018, p. 76).

Apklaustieji turėjo galimybę pažymėti jų manymu patraukliausias e. prekybos puses (žr. 12 pav).

Šaltinis: parengta autorės

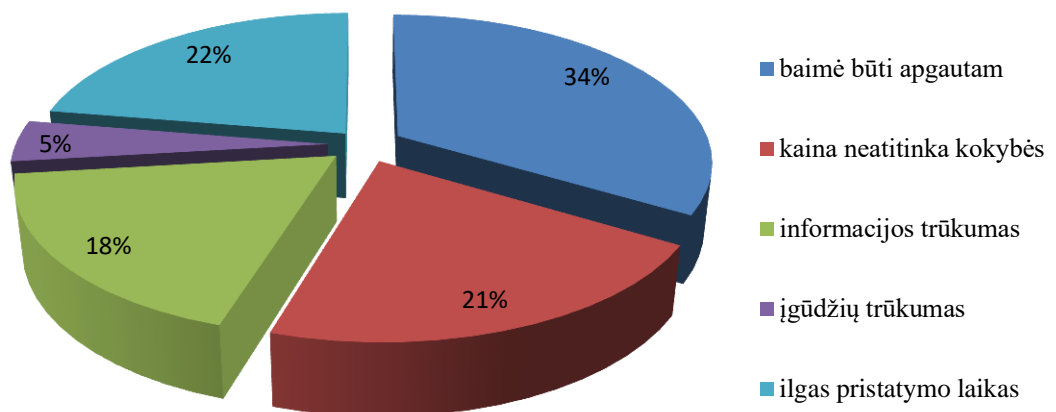
12 pav. Respondentų išskiriami elektroninės prekybos privalumai

32 proc. apklaustųjų patogumą laiko didžiausiu e. prekybos privalumu. E. parduotuvės dirba visą parą ir pirkėjas bet kada jam patogiu metu gali į ją užsukęs nusipirkti reikalingą daiktą. Šis apsipirkimo būdas džiugina tuo, kad prekę išsirinkti bei užsakyti galima bet kurioje vietoje: namuose prisėdus prie kompiuterio, darbe ar važiuojant viešuoju transportu ir naudojantis išmaniuoju telefonu.,

24 proc. apklaustųjų renkasi e. prekybą ir dėl mažesnių kainų. Pastebėta, kad didžioji dalis internetinėse parduotuvėse siūlomų prekių yra žymiai pigesnės, negu lygiai tokios pat prekės, kurias galima įsigyti tradicinėse parduotuvėse. 20 proc. apklaustųjų patenkinti ir papildomomis nuolaidomis. Be mažesnės kainos, kai kuriose internetinėse parduotuvėse užsisakant prekių už didesnę sumą yra taikoma prekių pristatymo nuolaida arba už tai visai nebereikia mokėti. Taip pat dažni atvejai, kai perkant už tam tikrą sumą ar apsiperkant pirmą kartą gaunama papildoma nuolaida pirkinių krepšeliui.

18,9 proc. respondentų vertina didesnę asortimentą. Kartu galima ne tik pasirinkti tarp didelio kiekio prekių, bet ir prekes lyginti bei ieškoti papildomos informacijos paspaudus pateiktas nuorodas. Mažesnis skaičius riktųsi e. prekybą dėl anonimiškumo (3,2 proc.) ir dėl kokybės (3,2 proc.).

Nepaisant visų e. prekybos privalumų reikėtų pakalbėti ir apie priešingą jos pusę – trūkumus. Tyrimas parodė, kad yra žmonių, kurie retai naudojami arba išvis nesinaudoja e. prekyba. Europos Komisijos pateikti duomenys taip pat rodo, kad tarp perkančių internetu ES šalių, Lietuva užima tik 19 vietą (Lietuvos skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas, 2019). Respondentai pažymėjo priežastis dėl kurių jie būtų linkę vengti e. prekybos (žr. 13 pav).

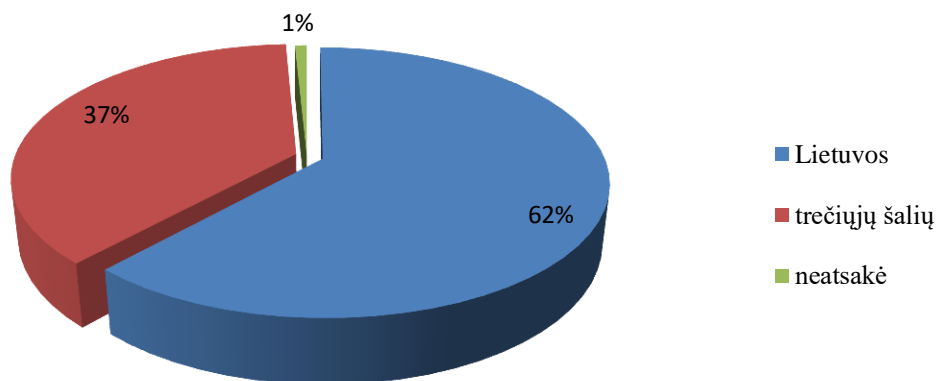

Šaltinis: parengta autorės

13 pav. Respondentų išskiriami elektroninės prekybos trūkumai

AB Lietuvos pašto duomenimis nuolat augančių pirkėjų skaičius kartu parodo ir baimę tų, kurie vis dar nenori pirkti iš internetinių parduotuvių (Lietuvos elektroninės komercijos tradicijos, 2017). Mano atliktas tyrimas taip pat parodė, kad apklaustųjų baimė būti apgautam yra svariausia priežastis, kodėl jie nesirinktų e. prekybos (34 proc.). Lietuvos pašto duomenimis, tai turi tiesioginės įtakos

renkantis parduotuvę. Jų teigimu, atsižvelgiant į pirkėjų skaičių, Lietuvos internetinės parduotuvės užima 64 proc. rinkos dalį, o užsienio parduotuvėse – 36 proc. Atliktos anketinės apklausos metu skaičiai buvo labiai panašūs (žr. 14 pav).

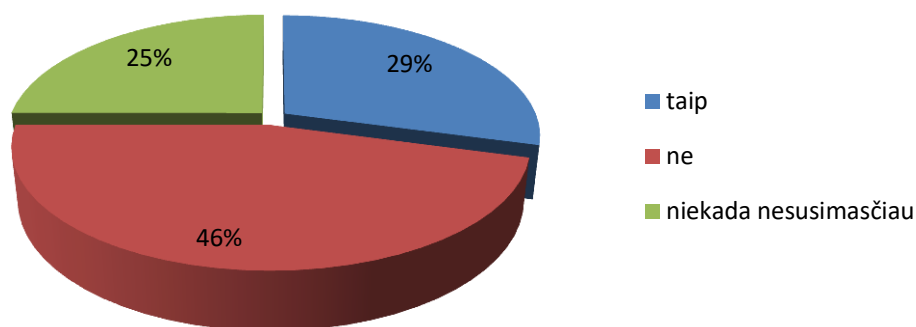
Šaltinis: parengta autorės

14 pav. Respondentų pasiskirstymas perkant e. parduotuvėse vietinės ir užsienio rinkų atžvelgiu

62 proc. apklaustųjų renkasi Lietuvos parduotuves ir tik 37 proc. apsiperka trečiųjų šalių parduotuvėse. Tokiom tendencijom įtakos turi ir kiti 13 pav. pažymėti e. prekybos trūkumai: prekių pristatymas (22,4 proc.), negalėjimas fiziškai įvertinti prekės, o tai dažnai lemia priežastis, kai kaina neatitinka kokybės (21,2 proc.).

Apsipirkimas e. parduotuvėje reikalauja ir atskirų žinių. Informacijos bei įgūdžių trūkumą respondentai taip pat įvertino, kaip vieną iš e. prekybos trūkumų ir ne veltui, nes internetu pirksdamas prekes ar paslaugas, pirkėjas privalo būti apdairus, kadangi apsiperkant naudojantis užsienio internetinėmis parduotuvėmis daug klausimų sukelia muito mokesčiai ir importo PVM, ypač tais atvejais, kai daiktai siunčiami ne iš ES, bet iš trečiųjų šalių, tokių kaip Kinija ar JAV. Tokiomis aplinkybėmis padidėja ir daiktų grąžinimo kaina.

Respondentų buvo klausama ar jie turi pakankamai informacijos apie mokesčius, kurie turi būti mokami siunčiantis prekes iš trečiųjų šalių tačiau beveik pusė nurodė, jog žinių jiems trūksta, 66 apklaustieji niekada nesusimąstė apie mokamus mokesčius, o 77 įvertino turimas žinias teigiamai (žr. 15 pav).

Šaltinis: parengta autorės

15 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas atsakant į klausimą: ar turite pakankamai žinių apie siuntų iš trečiųjų šalių deklaravimą.

Klausimyną sudarė ir du atviri klausimai. Atsakymai į juos nebuvo toki aktyvūs, kaip į klausimus kuriems pateikti galimi atsakymo variantai, tačiau ir čia sulaukta pusės apklaustųjų aktyvumo. Viename jų prašoma nurodyti respondentui žinomus mokesčius, kuriais gali būti apmokestinami daiktai, atkeliavę siuntose iš trečiųjų šalių. Didžioji dalis apklaustųjų (43) nurodė tik vieną iš galimų mokesčių – importo muitą. Kitai grupei priklauso apklaustieji, kuriems yra žinomas importo maitas bei PVM ir tai yra dalis tiesos, nes prekės, atsiųstos pašto siuntoje, gali būti apmokestintos importo maitais ir PVM mokesčiais. Jeigu šių prekių kiekis, pobūdis ir vertė atitinka teisės aktų nustatytas atleidimo nuo tam tikro importo mokesčio sąlygas, prekės gali būti neapmokestinamos šiuo mokesčiu (Dažniausiai užduodami klausimai, 2019). 11 apklaustųjų nurodė, jog mokėtinas PVM.

Tik 7 respondentai nurodė, jog už prekes gali tekti sumokėti importo muitą, PVM ir akcizo mokesį. Daugelis pamišta, kad prekės, atsiųstos pašto siuntoje, taip pat gali būti apmokestintos akcizo mokesčiu, jeigu šios prekės pagal Lietuvos Respublikos akcizų įstatymą yra akcizų objektas (tualetinis vanduo, cigaretės, alkoholiniai gėrimai ir pan.) (Dažniausiai užduodami klausimai, 2019). Jei užsienio parduotuvėje internetu perkamos prekės yra akcizų objektas, tai į siuntos kainą bus įskaičiuoti akcizai, neatsižvelgiant į kiekį ir net tuomet, jei tie gaminiai yra dovanos.

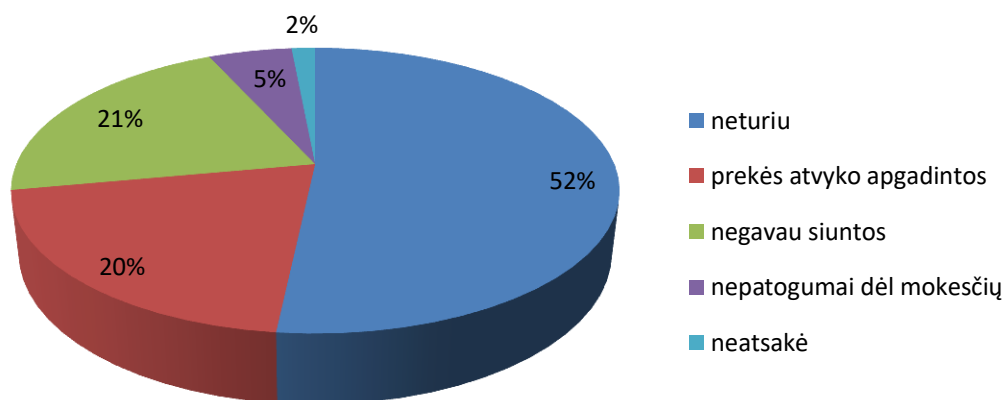
Muitinės departamento Vidaus audito skyriaus duomenimis, informavimą ir konsultavimą 2018 m. rugsėjo mėn. sudarė 1 602 elektroniniai paklausimai ir apie 11 340 klausimų telefonu. Daugiausia klausiama dėl: pašto siuntų apmokestinimo, prekių importo, keleivių įvežamų prekių ir muitinės procedūrų. Nepasitenkinimas kyla dėl: pašto siuntų apmokestinimo, siuntų, kurias atgabena skubių siuntų vežėjai deklaravimo, akcizinių prekių įvežimo normos (Gedgaudas, 2019).

Kaip matome, daug nepasitenkinimo kyla dėl siuntų atgabentų pašto siuntomis apmokestinimo, todėl galima teigti, kad tai yra aktuali sritis ir svarbu išsiaiškinti, kodėl šio klausimo aktyvumas yra toks didelis. Viena iš priežasčių galima laikyti žinių, susijusių su mokesčiais trūkumą (žr. 15 pav.). Ne

ką mažiau svarbios ir žinios susijusios su procesu. Siuntos gavėjai dažnai nežino e. prekyboje dalyvaujančių subjektų teisių ir pareigų, dėl kylančių klausimų ar skundų kreipiasi ne į tą subjektą, dėl to vėliau kyla pačių vartotojų nepasitenkinimas, užsitęsia procesas.

Aptartą situaciją patvirtina ir anketinės apklausos duomenys. Atviraime klausime apklausos dalyviai atsakė kur kreiptųsi jei nesutiktų su jiems muitinės pašto posto apskaičiuotais mokesčiais. Kadangi 77 proc. apklaustųjų apsiperka e. parduotuvėse, todėl jiems šis klausimas yra aktualus. Didžioji dalis apklaustųjų atsakymo nežino (38), 9 apklaustieji domėtusi tik tada, jei patys patektų į jiems nepalankę situaciją. 16 apklaustųjų kreiptųsi į pašta, o 14 apsvairstytų kreipimosi į Valstybinę mokesčių inspekciją galimybę. Penki respondentai susisiektų su pardavėju, o keletas kreiptųsi į Valstybinę vartotojų teisių apsaugos tarnybą. 22 apklaustieji nurodė, jog kreiptųsi į muitinę ar atskiras jos dalis, t.y. 3 į postą, 4 į Muitinės departamentą ir tik 3 kreiptųsi į Tarifų ir muitinio įvertinimo skyrių.

Anketoje taip pat prašoma pasidalinti savo patirtimi ir nurodyti ar apklaustieji turi neigiamos patirties susijusios su e. prekybos procesu. Šešioliktame paveiksle matyti, kad pusei apklausoje dalyvavusių asmenų nėra tekę nusivilti e. prekyba. Likusi dalis, tai yra 46 proc. respondentų yra susidūrę su neigiama e. prekybos puse. 21,1 proc. sudaro apklaustieji, kurie siuntos negavo, 20,4 proc. siunta atvyko apgadinta, o 5,3 proc. nurodė, kad yra tekę turėti nemalonumų susijusių su mokesčiais.

Šaltinis: parengta autorės

16 pav. Neigiama respondentų patirtis apsiperkant e. parduotuvėse

Anketinės apklausos tyrimas parodė, kad Lietuvoje e. prekybos procesu naudojasi itin didelis skaičius žmonių. Šie, greitai pajaučia e. prekybos naudą, kadangi jiems toks prekybos būdas išsprendžia didėjančio gyvenimo tempo problemas – taupo laiką, suteikia platesnį pasirinkimą, konkurencingas kainas. Nuolat augančių pirkėjų skaičius kartu parodo ir baimę tų, kurie vis dar nenori

pirkti iš internetinių parduotuvių. E. prekybos trūkumai kuria ir kitą tyrime pastebėta tendenciją, tai jog renkamosi vietos parduotuves, o ne trečiųjų šalių rinką. Apsipirkimas elektroninėje parduotuvėje reikalauja ir atskirų žinių. Informacijos bei įgūdžių trūkumą respondentai taip pat įvertino, kaip vieną iš e. prekybos trūkumų ir ne veltui, nes internetu pirkdamas prekes ar paslaugas, pirkėjas privalo būti apdairus, kadangi apsiperkant naudojantis užsienio internetinėse parduotuvėmis daug klausimų sukelia muito mokesčiai ir importo PVM, ypač tais atvejais, kai daiktai siunčiami ne iš ES, bet iš trečiųjų šalių. Atviri klausimai patvirtino, tai, kad visuomenė turi permažai žinių susijusių su siuntų deklaravimu.

3.1. Muitinės specialistų įžvalgos ir specialistų interviu metodas

Specialistų buvo klausama apie galimas e. prekybos plėtros apimtis. Visi numatė, kad apimtys augs. Pastebėta, kad e. prekyba plečiasi labai sparčiais tempais, apimdama įvairiausias mūsų gyvenimo sritis, tai susiję su naujų IT technologijų atsiradimu, palankia infrastruktūra ir augančia vartotojiška kultūra. Net gi dabar Lietuvoje didieji prekybos centrai turi savo e. parduotuves, kurių tarpe vyksta intensyvi konkurencija, stengiamasi pritraukti kuo daugiau klientų pasiūlant patrauklesnes sąlygas įsigyjant vienokios ar kitokios rūšies prekių. Tarptautiniame lygmenyje e. prekyba žmonėms suteikia naujas galimybes, pardavėjams – naujas rinkas, pirkėjams – laisvę rinktis tas prekes, kurių jie nori, neapsiribojant savęs vien fiziniais, geografiniais apribojimais. Su e. prekyba atsiranda ir nauji verslo modeliai.

Tačiau pateikiama ir įžvalga susijusi su taisyklėmis įsigaliosiančiomis nuo 2021 m. sausio 1 d.. Realu, jog panaikinus PVM lengvatą siuntoms, tarp jų ir pašto siuntoms, kurių vertė iki 22 eur e. prekybos iš trečiųjų šalių apimtys sumažės, bet vėliau vėl pradės augti.

Žinoma, augantys tempai atneša ir daug naujų rizikų. Specialistai nurodė aktualiausias ir dažniausiai pasitaikančias rizikas:

- Fiskalinė - dauguma dalyvių vengia mokėti importo mokesčius, slėpdami tikrąsias prekių kainas. Ant pašto pakuočių esančiose muitinės deklaracijose (CN22, CN23) nurodoma sumažinta vertė.
- Sauga ir saugumas - prekių kokybė, saugus naudojimas.
- Poveikis šalies ekonomikai.
- Tarša - pigios, tačiau dažniausiai žemos kokybės prekės, atsiunčiamos iš Kinijos, Bangladešo ir pan., paprastai naudojamos maždaug 6 mėn. – 2 m. Vėliau jos keliauja į šiukšlynus ir dūla, teršdamos aplinką. Ir atvirkščiai, ES vidaus rinkoje įsigyjant kokybiškas, patikimo gamintojo prekes, jos nors ir būtų brangesnės, tačiau naudojamos reikšmingai ilgesnį laiką, sugedus, didesnė galimybė atlikti tokių prekių remontą ir taip pratęsti šį laiką.

- Konkurencinės sąlygos - įvairių importo mokesčių, muitinės formalumų atlikimo lengvatų taikymas iš trečiųjų šalių atsiunčiamoms prekėms, kai tokios lengvatos nėra taikomos kitu būdu įvežtoms iš trečiųjų šalių prekėms ar ES vidaus rinkoje įsigyjamoms prekėms, yra nepagrįstas ir nepateisinamas, iškreipiantis konkurencijos sąlygas.
- Pastovios naujovės – atsirandančios dėl internetinių parduotuvių taikomų atlygio ir kitokių programų, kurių metu suteikiami papildomi taškai (rewards, bonusai, kuponai ir kt.), kaip priemonė skatinti naudotis internetinių parduotuvių paslaugomis.
- Proceso spragos - atvejai, kai ne Sąjungos prekės Sąjungos muitų teritorijoje iš vienos vietos į kitą gabenamos paštu, o išsiuntimo valstybės narės ant pakuočių nepriklijuoja nurodyto tipo etiketės.
- Intelektinės nuosavybės teisių pažeidimai.

Vartotojų apklausos metu, apklaustieji turėjo galimybę įvertinti savo turimas žinias ir atsakyti ar turi pakankamai informacijos apie siuntų deklaravimą iš trečiųjų šalių. Muitinės specialistai taip pat galėjo pateikti nuomonę šiuo klausimu. Jų teigimu informacijos kaip ir kokias siuntas deklaruoti tikrai yra nemažai. Su šia įžvalga būtina sutikti, nes tiek muitinės internetiniame puslapyje, tiek pašto puslapyje yra visa susisteminta situacija, tačiau e. prekyba besinaudojantys asmenys šios informacijos paieška paprastai susirūpinama tik tada, kai šios prekės jau atsiųstos ir atsiranda tikimybė, kad teks mokėti importo mokesčius. Specialistai pataria, kad prieš atliekant bet kokį prekių importą turi būti iš anksto susižinoma apie keliamus reikalavimus.

Tuo atveju, kai prekės išleidimo į laisvą apyvartą muitinės procedūrai turi būti deklaruojamos pateikiant standartinę importo deklaraciją, **problemos kyla ne dėl informacijos stokos, o dėl sudėtingumo**, ypač fiziniams asmenims, asmens identifikavimo ir deklaracijos užpildymo, nes šie procesai reikalauja specialių žinių. Tačiau Europos Komisija nenumato šių muitinės formalumų atlikimo lengvinti, greičiau atvirkščiai: nuo 2021 m. pradėjus naudoti Importo vieno sustojimo sistemą (Import One-Stop Shop (toliau – IOSS) neliks galimybės komercinio pobūdžio prekes deklaruoti veiksmu, visos nuo 0,01 cento vertės atsiunčiamos prekės turės būti deklaruojamos pateikiant standartinę importo deklaraciją, nors atitinkamai nuo siuntos vertės ir IOSS taikymo šiose deklaracijose bus naudojami skirtingi duomenų elementai (jų kiekis).

Kitas svarbus klausimas yra siuntų deklaravimas. Gavėjai dažnai skundžiasi, kad net ir norėdami negali sąžiningai susimokėti mokesčių valstybei – arba turi tam paaukoti daug brangaus laiko, arba atseikėti labai didelius mokesčius tarpininkams.

Siunčiant paštu deklaravimas papildomai kainuoja 8,69 euro, dar didesnius įkainius taiko kiti tarpininkai.

Asmenys patys gali deklaruoti gaunamas prekes, tačiau ta tvarka ir įrankiai iš tiesų nėra patogūs. Kartu ir pačios informacijos kiekis, kaip tai padaryti yra labai menkas. Informacijos ieškojau

internetiniuose puslapiuose, tačiau oficialios informacijos nepavyko rasti, e. prekybos vartotojai šia tema kalba tik įvairiuose pokalbių forumuose arba savo skundus išdėsto žiniasklaidos puslapiams. Net pati muitinė nerekomenduoja siuntas deklaruoti patiems, nes nepatyrusiems vartotojams tai yra beveik neįmanoma. Muitinei siunta turi būti deklaruojama elektroniniu būdu per muitinės deklaracijų apdorojimo sistemą (toliau - MDAS), pateikiant importo Bendrąjį administracinį dokumentą. Deklaraciją pateikdamas elektroniniu būdu per MDAS, asmuo turi būti sudaręs su teritorine muitine, kurios veiklos zonoje yra registruotas, sutartį dėl e. deklaravimo ir turėti prisijungimo prie šios sistemos įrankius. Tad tik turintieji sutartį su muitine, gali prisijungti prie MDAS. To dar nepakanka – tas pats asmuo privalės registruotis ir „Prievo lininkų registre“, kur bus suteiktas asmens identifikavimo kodas „EORI“ (Savarankiško siuntų deklaravimo trūkumai, 2018).

Palyginimui, Estijoje siuntas gyventojai deklaruoja nemokamai patys. Estijoje veikia smulkių siuntų deklaravimo sistema, kurios esmė – paprastomis ir lengvai suprantamomis informacinių technologijų priemonėmis siuntų gavėjams suteikiama galimybė patiems prekes deklaruoti.

Specialistų buvo klausama „kokią tarptautinę patirtį susijusią su siuntų deklaravimu Lietuva galėtų perimti? Ar priimtinas Estijos pavyzdys?“.

MD specialisto nuomone skirtumas tarp Estijos ir Lietuvos yra tas, jog Estija jau seniai visuotinai asmens identifikavimui taiko elektroninį parašą ir dalis duomenų elementų pateikimo standartinėje importo deklaracijoje yra automatizuota. LR muitinė jau turi parengusi naują asmens identifikavimo informacinę sistemą, kurioje numatyti įvairūs prisijungimo prie muitinės IS būdai (elektroninis parašas, mobilus parašas ir pan.), tačiau šiuo metu MDAS nepajėgi „susikalbėti“ su naująja IS. MDAS pakeitimai jau projektuojami, yra numatytas ir dalies duomenų elementų pateikimo standartinėje importo deklaracijoje automatizavimas, kai šias deklaracijas teiks fiziniai asmenys deklaruojant siuntomis atsiųstas prekes. Tačiau šių naujovių diegimo spartai didelę įtaką daro gaunamas finansavimas.

Kiti nemano, kad Estijos pavyzdys yra pats tinkamiausias Lietuvai. Šiuo metu ES narės ruošiasi e. prekybos taisyklių pokyčiams, todėl apie tarptautinės patirties perėmimą kalbėti sunku.

Apklausoje minėta, jog muitinėje buvo svarstomas Estijos pavyzdys. AB Lietuvos paštas muitinei siūlė Švedijos pašto ir muitinės bendradarbiavimo pavyzdį, kuris leistų užtikrinti greitesnį siuntose siunčiamų prekių išleidimo į laisvą apyvartą procesą. Kadangi muitinės yra per mažai įtrauktos į šių klausimų svarstymą, todėl šiuo klausimu specialistai plačiai atsakyti negalėjo.

Kad siuntų deklaravimas yra svarbus klausimas įrodo ir Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) atliktas vertinimas, kurio metu STT paskelbė nustačiusi, kad muitinė nesudaro aiškių ir praktinių sąlygų asmenims elektroniniu būdu savarankiškai deklaruoti prekių, gautų pašto siuntomis. Jie siūlo supaprastinti pašto siuntų deklaravimą muitinėje, t.y. siūloma muitinės tinklapyje sukurti tiesioginę nuorodą, sudarančią galimybę elektroniniu būdu savarankiškai deklaruoti pašto

siuntas, taip pat muitinei teikti aiškią informaciją, kaip tai atlikti. Tyrimas parodė, jog ši sistema sudaro galimybę muitinės tarpininkams nepagrįstai pelnytis iš valstybės sudarytos prievolės ir pašto siuntų deklaravimo procesą daryti neskaidrą (Siūloma supaprastinti pašto siuntų deklaravimą muitinėje, 2019).

Sudėtingos procedūros mažina visuomenės pasitikėjimą valstybe bei skatina asmenis dėl nustatytų sudėtingų procedūrų ar didelių finansinių bei laiko sąnaudų ieškoti kitų alternatyvų.

Tikimasi, kad e. prekybos situacija pasikeis nuo 2021 m.. Muitinės pareigūnai, dirbantys su e. prekyba naujas e. prekybos taisykles, kuriomis bus panaikinamos lengvatos susijusios su nedidelės vertės importu vertina teigiamai. Tikimasi kad, prievolė atlikti muitinės formalumus ir padidėję importo mokesčiai skatins prekes įsigyti ES vidaus rinkos e. parduotuvėse, tuo pačiu tai užtikrins darbo vietų ES augimą ir kitus teigiamus poveikius ES ekonomikai.

Pagirtina ir tai, kad yra sprendžiamos senos problemos, susijusios su mažaverčių siuntų importu, o tai padės optimizuoti muitinių, pašto operatorių, kurjerių, vežėjų ir kitų verslo subjektų darbą. Jei bus taikomos specialios e. prekybos schemas, kurios ir yra sugalvotos, kad palengvinti e. prekybą galutinis vartotojas dėl to neturėtų nukentėti, jis tik laimės.

Specialistai atkreipė dėmesį ir į tai, kad dėl didelės apimties siuntų išliks prekių muitinio įvertinimo ir mokesčių apskaičiavimo teisingumo rizika bei tikėtina padaugės darbo pareigūnams.

Svarbu įvertinti ir kaip tai įtakos muitinės administruojamus mokesčius. Taigi, Lietuvos Respublikos muitinė atsakinga už PVM įstatymo įgyvendinimą tiek, kiek jai pavesta pagal šį teisės aktą. PVM surinkimo priežiūra taikant IOSS vykdys VMI. Muitinė apskaičiuos importo PVM tuo atveju, kai IOSS nebus taikoma. Tačiau specialisto manymu importo PVM surinkimo taikant IOSS sistema per daug gremėzdiška, neužtikrinanti patikimų priežiūros priemonių ir duomenų sutikrinimo tarp ES valstybių narių galimybių.

Turėjau galimybę specialistų interviu atlikti ir gyvai nuvykusi į Vilniaus teritorinės muitinės Tarifų ir muitinio įvertinimo kontrolės skyrių (2019 m. rugsėjo 19 d.). Specialistai dirbantys su e. prekybos siuntų klausimais pateikė problemas su kuriomis susiduria muitinė vykdydama e. prekybos priežiūrą. Jų išvalgos parodė, kad daugiausiai problemų kyla dėl:

1. Tikrosios prekių įsigijimo kainos neatskleidimo. Ant pašto pakuočių esančiose muitinės deklaracijose (CN22, CN23) nurodoma nereali vertė.
2. Atveju, kada pagal užsakymo dokumentą prekes siuntėjas išsiunčia keliose siuntose. Gavėjas nežinodamas, kad jo įsigytos prekės yra išsiųstos keliose siuntose, pateikia bendrą užsakymo dokumentą pirmai gautai siuntai ir muitinė mokesčius apskaičiuoja nuo visos užsakyme nurodytos sumos. Atėjus kitai siuntai, mokesčiai turi būti perskaiciuoti kiekvienoje siuntoje gautoms prekėms.

3. Pastoviai atsirandančios naujovės dėl internetinių parduotuvių taikomo atlygio ir kitokių programų, kurių metu suteikiami papildomi taškai (rewards, bonusai, kuponai ir kt.) kaip priemonė skatinanti naudotis internetinių parduotuvių paslaugomis.
4. Atveju, kai prekės įsigijamos momentinio pardavimo metu, su momentine kaina.
5. Atveju, kai ne Sąjungos prekės Sąjungos muitų teritorijoje iš vienos vietos į kitą gabenamos paštu, o išsiuntimo valstybės narės ant pakuočių neklįjuoja nurodyto tipo etiketės.
6. Kadangi e. prekyboje įsigytoms prekėms gali būti įformintos importo deklaracijos, atsiranda problemos, susijusios su deklaracijų antro langelio pildymu: kai prekės perkamos internetiniame aukcione „eBay“ ar „Aliexpress“ parduotuvėje, kurioje yra daug kinų parduotuvių bei kai prekės perkamos kitose internetinėse parduotuvėse. Važtaraščiuose būna nurodyti siuntėjai/tiekėjai, kurie tik išsiunčia prekes, tačiau jie nėra tikrieji prakės pardavėjai. Pagal deklaracijų pildymo instrukciją, 2 langelyje turi būti nurodomas siuntėjas/eksportuotojas su kuriuo sudaromas sandoris. Tuo atveju, kai pinigai sumokami PayPal, tikrasis prekių pardavėjas nežinomas.

Specialistų pasiteiravau ar jų nuomone e. prekybos vartotojai turi pakankamai žinių apie e. prekybos pašto siuntomis procesą. Specialistai pažymėjo, kad skundų gauna nemažai ir ženkliai jų mažėjimo nepastebėjo. Dažniausiai TMİKS pareigūnams asmenų užduodami klausimai:

1. Kaip deklaruoti prekes pačiam, nesinaudojant pašto paslaugomis.
2. Kodėl muitinė sulaikė siuntą? Dažniausiai šio klausimo sulaukiama, kai AB Lietuvos pašte laukiama iš gavėjo dokumentų ir siunta dar nepateikta muitinei.
3. Ar gražinami mokesčiai už prekes, kurios buvo gautos su defektais.
4. Kodėl buvo apmokestinos prekės, jeigu internetinėje parduotuvėje jas nupirko kitas asmuo, prekių vertė neviršijo 45 eurų ir jos buvo atsiųstos kaip dovana.
5. Ar galima atsiimti antrą siuntą be mokesčių, jeigu mokesčiai buvo apskaičiuoti pirmai siuntai nuo visos užsakymo dokumente nurodytos prekių muitinės vertės.
6. Kodėl prekių muitiniam įvertinimui nebuvo pritaikyti internetinės parduotuvės suteikti papildomi taškai.
7. Kodėl prekėms pardavimo metu nebuvo pripažinta momentinė kaina.

Kaip matome iš ketvirtos lentelės įformintų Muitinės sąskaitų pašto siuntų gavėjams daugėja. 2019 m. duomenys surinkti iki rugsėjo mėnesio tačiau galima prognozuoti, kad šių metų skaičiai bus ištis dideli, nes kiekvieną mėnesį jie viršijo 3000 sąskaitų. Daugiausiai jų įforminama žiemos švenčių laikotarpiu, t.y. gruodžio ir sausio mėnesiais. Muitinės specialistai, kurie nagrinėja e. prekybos pašto siuntomis skundus pastebi, kad yra atveju, kai Kalėdų laikotarpiu iš trečiųjų šalių užsisakytos siuntos gavėjus pasiekia tik balandžio mėnesį, tai rodo dar vieną e. prekybos trūkumą. Pasitaiko, kad abejotinos kokybės, pigiais daiktais prekiaujantys verslininkai numoja į gavėjo poreikius.

4 lentelė. Įforminta muitinės sąskaitų pašto siuntų gavėjams

MSPSG skaičius		MSPSG skaičius		MSPSG skaičius	
2015-01	3468	2016-01	3066	2017-01	3536
2015-02	3001	2016-02	2519	2017-02	2698
2015-03	2968	2016-03	2574	2017-03	3020
2015-04	2928	2016-04	2503	2017-04	2815
2015-05	3155	2016-05	2652	2017-05	2848
2015-06	2603	2016-06	2222	2017-06	2151
2015-07	2391	2016-07	2360	2017-07	1963
2015-08	2676	2016-08	2475	2017-08	2017
2015-09	2588	2016-09	2170	2017-09	2280
2015-10	2648	2016-10	2687	2017-10	2381
2015-11	2802	2016-11	2638	2017-11	2671
2015-12	2837	2016-12	3549	2017-12	3000
Iš viso:	34071	Iš viso:	31415	Iš viso:	31410

MSPSG skaičius		MSPSG skaičius	
2018-01	3713	2019-01	3682
2018-02	2823	2019-02	3138
2018-03	2879	2019-03	3232
2018-04	2977	2019-04	3179
2018-05	2763	2019-05	3427
2018-06	2657	2019-06	3354
2018-07	2889	2019-07	3198
2018-08	2817	2019-08	3190
2018-09	2699	2019-09	
2018-10	3216	2019-10	
2018-11	3180	2019-11	
2018-12	3452	2019-12	
Iš viso:	36065	8 mėnesių suma:	26400

Šaltinis: Vilniaus teritorinės muitinės Tarifų ir muitinio įvertinimo kontrolės skyriaus duomenys

Atlikus specialistų interviu paaiškėjo, jog e. prekybos apimtys auga. Žinoma, augantys e. prekybos tempai atneša ir daug naujų rizikų susijusių su sauga ir saugumu, fiskaliniais klausimais, tarša, konkurencinės sąlygos, proceso spragos, intelektinės nuosavybės teisių pažeidimai ir kt. E.

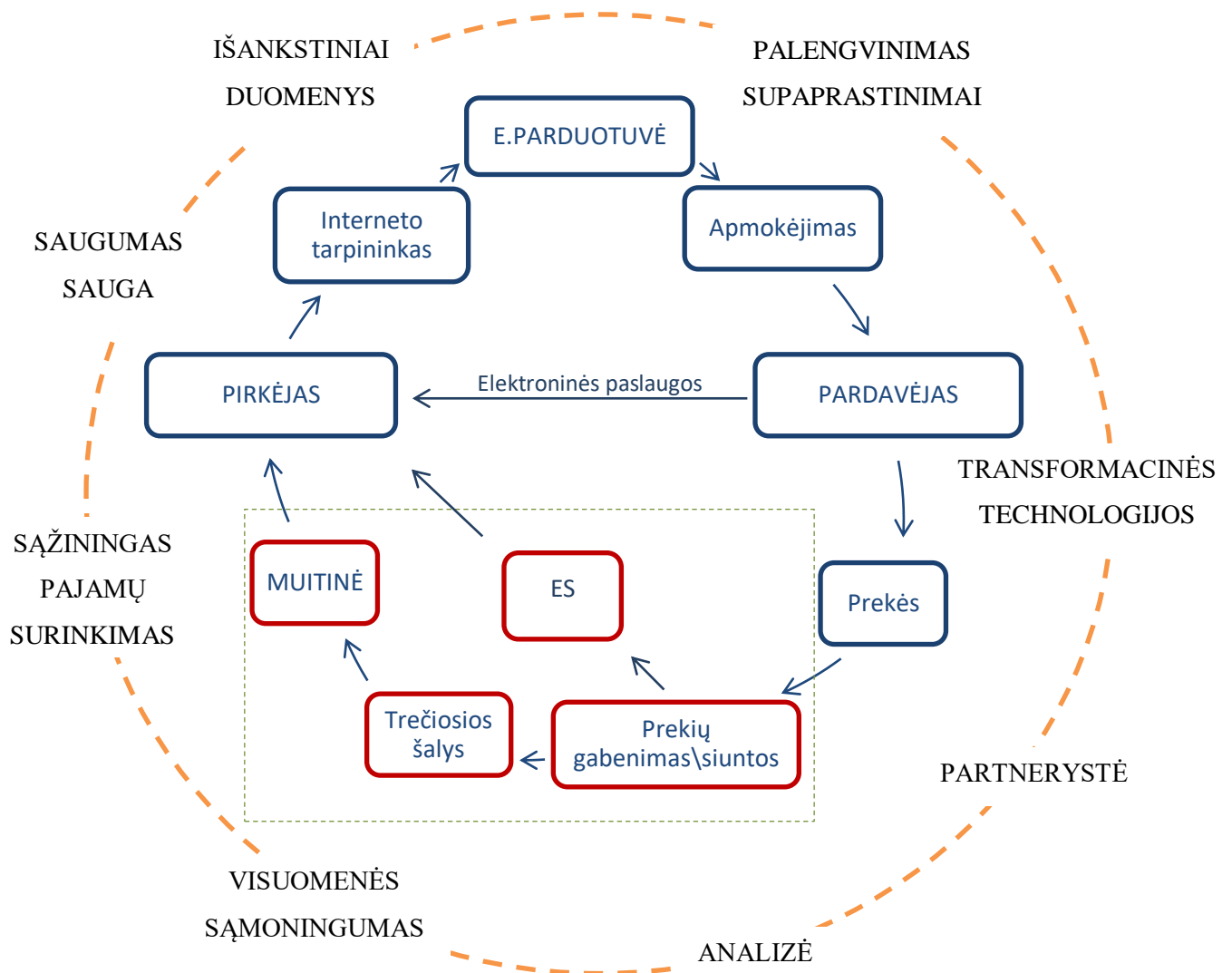
prekybos proceso nelengvina ir patys vartotojai, kurie apie e. prekybai keliamus reikalavimus paprastai susirūpinama tik tada, kai prekės jau atsiųstos ir atsiranda tikimybė, kad teks mokėti importo mokesčius. Smulkių siuntų deklaravimo sistema, kurios esmė – paprastomis ir lengvai suprantamomis informacinių technologijų priemonėmis siuntų gavėjams suteikti galimybę patiems deklaruoti prekes, taip pat nėra sukurta. Sudėtingos procedūros mažina visuomenės pasitikėjimą valstybe bei skatina asmenis dėl nustatytų sudėtingų procedūrų ar didelių finansinių bei laiko sąnaudų ieškoti kitų alternatyvų.

3.2. PMO elektroninės prekybos standartų analizė ir tobulinimų gairės

Kaip matome iš teorinės dalies, standartų sistema pateikia daug problemos sprendimo gairių, bet mano nuomone analizuojamai temai svarbiausios yra išankstinis elektroninis duomenų ir rizikos valdymas, kuris turėtų būti plėtojamas ne tik tarp muitinių bet ir tarp muitinių ir suinteresuotų šalių, kad būtų veiksmingai valdoma rizika, o tai ypač svarbu siekiant išanalizuoti šią greitai augančią naują prekybos rūšį. Ne ką mažiau svarbus ir sąžiningas bei efektyvus pajamų rinkimas bei visuomenės sąmoningumas, nes vartotojų apklausa bei specialistų interviu parodė, kad žinių trūkumas yra stipriai apčiuopiama problema deklaruojant pašto siuntas iš trečiųjų šalių. Visuomenė yra sukaupusi mažai informacijos apie riziką ir atsakomybę, susijusią su e. prekyba, todėl labai svarbu vyriausybėms visapusiškai didinti informuotumą, nes tai atneštų apčiuopiamos naudos. Verslui bei pašto siuntų gavėjams svarbios ir gairės susijusios su palengvinimu bei supaprastinimu, tai jau tapo ir muitinės pareiga. Tačiau svarbu reaguoti į vartotojų lūkesčius, susijusius su saugumu ir sauga. Galų gale muitinės formalumų atlikimo sudėtingumas – tai taip pat ES rinkos apsaugos priemonė.

Standartų sistema yra skirta muitinių administracijoms, norinčioms sukurti tarpvalstybinės e. komercijos teisinę ir veiklos sistemą. Tai bus vienodai naudinga tiems, kurie siekia patobulinti savo esamas sistemas, kad galėtų veiksmingai patenkinti naujų ir kintančių verslo modelių reikalavimus.

Devintame paveiksle pavaizduotas muitinės kontrolės modelis simbolizuoja susiskaidžiusios e. prekybos sistemos vaizdą, kuris nebėra efektyvus šiuolaikinės e. prekybos rėmuose. Šis modelis privalo būti papildytas naujomis standartizacijos gairėmis, kurios apjungtų visus proceso dalyvius. Jos sudarytų muitinės kontrolės „skydą“, išorinį sluoksnį, kuris sumažintų rizikų skaičių ir palengvintų ir taip apkrautas muitinės procedūras. Šis procesas ir pagrindinės gairės, kurios padėtų išspręsti e. prekybos rizikas susijusias su pašto siuntomis nurodytos septynioliktame paveiksle. Toliau standartų sistema turėtų būti praturtinta techninėmis specifikacijomis, kad būtų galima greitai ir veiksmingai įgyvendinti sukurtų standartų įgyvendinimą.

Šaltinis: parengta autorės remiantis Valstybės kontrolės ataskaita ([file:///C:/Users/PC/Downloads/Ataskaita-E-prekyb-kontrolė%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/Ataskaita-E-prekyb-kontrolė%20(4).pdf))

17 pav. E. prekybos standartizacijos principai

Pagrindinė sistemos esmė yra keitimasis išankstiniais elektroniniais duomenimis, kad būtų galima efektyviai valdyti riziką, supaprastinti įforminimo procedūras, pajamų surinkimą ir gražinimą, be kita ko, glaudžiai bendradarbiaujant su e. prekybos suinteresuotosiomis šalimis. Tai taip pat raginama naudoti pažangiausias tikrinimo bei duomenų analizės technologijas, kad būtų palaikoma sauga ir saugumas bei tvari tarpvalstybinė e. prekyba.

Efektyvaus tarpvalstybinės e. prekybos valdymo pasaulinių standartų trūkumas daro poveikį prekybos palengvinimui, saugai ir saugumui bei atitikčiai. Todėl globalūs standartai yra būtini norint geriau panaudoti šį prekybos kanalą, kaip naują pasaulio ekonomikos variklį. Sudaromos palankesnės sąlygos tarpvalstybinei e. prekybai turėtų nepažeisti vienodų sąlygų tradicinei prekybai.

Tyrimas parodė, kad pirmoji hipotezė pasitvirtino, kaip matome dėl senų prekybos taisyklių ir gana lėto sistemų kūrimo tarpvalstybinė e. prekyba vis dar gali tapti nepaprastai sudėtinga ir brangi. Dėl sudėtingos sistemos e. prekybos vartotojams vis dar tenka mokėti didelius mokesčius tarpininkams arba tenkintis pašto nustatytu mokesčiu. Kita vertus tiek vartotojas tiek e. prekyboje dalyvaujančios verslo įmonės negali tikėtis greitai apčiuopiamo e. prekybos procedūrų ir formalumų palengvinimo, nes muitinės formalumų atlikimo sudėtingumas – tai taip pat ES rinkos apsaugos priemonė. Kita hipoteze numanoma, kad dėl e. prekybos spartos pakinta muitinės vaidmuo ir ypač svarbi tampa visuomenės ir rinkos apsauga. Su šia nuostata galima sutikti iš dalies. Žinoma didėjantys e. prekybos mastai didina riziką į rinką patekti nesaugioms prekėms, todėl yra būtina atnaujinti e. prekybos taisykles, sukurti pažangiausiomis technologijomis paremtas tikrinimo sistemas. Tačiau akivaizdu, kad didelis fiskalinių pažeidimų skaičius iškelia ir pradinius muitinės uždavinius bei funkcijas - apsaugoti Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos finansinius interesus, tvarkyti muitinės administruojamų muitų, kitų mokesčių ir valstybės rinkliavų apskaitą ir kontroliuoti muitinės administruojamų muitų, kitų mokesčių ir valstybės rinkliavų surinkimą ir išieškojimą (Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas, 2004).

IŠVADOS

1. Nagrinėjant mokslinę literatūrą pastebėta, kad e. prekybos sąvoka retai detalizuojama, dažniausiai apie ją kalbama elektroninės komercijos kontekste. Nors nėra vienos visuotinai priimtos e. prekybos sąvokos, tačiau galima pastebėti, kad autoriai sudarinėdami šią sąvoką naudojo panašius elementus. Taigi, galima pateikti ne pačią sąvoką, o elementus, į kuriuos reikia atsižvelgti apibrėžiant e. prekybą, tai yra: užsakymas internetu, pardavimas, bendravimas ir, jei taikoma - mokėjimas, tarpvalstybiniai sandoriai / siuntimai, fizinės (apčiuopiamos) prekės, skirta vartotojui / pirkėjui.
2. Tradicinės (B2C) tiekimo grandinės analizavimas parodė, kad nors iš pažiūros ši tiekimo grandinė atrodo paprasta ir trumpa, tačiau ji neišsprendžia didėjančių gyvenimo tempų, netausoja vartotojų laiko bei energijos. Tačiau jos ypač lengvas pritaikomumas e. parduotuvėse galėtų šias problemas išspęsti, kadangi e. prekybos plėtrą veikia tam tikri ekonominiai veiksniai. Vienas iš jų yra tarpininkų tiekimo grandinėje skaičius. E. prekyboje, lyginant su tradicine, yra mažiau tarpininkų paskirstymo gamybos kanaluose, bei jų reikšmė mažėja. E. prekyba leidžia sutrumpinti tiekimo grandinę arba tiekimo grandinę praktiškai visiškai sunyksta. Kitos e. prekybos tiekimo grandinei būdingos savybės yra laikui jautrių prekių srautas, didelis mažų pakuočių kiekis, nežinomų žaidėjų dalyvavimas, dažni grąžinimo procesai. Taigi, sparti e. prekybos tiekimo grandinė yra milžiniška galimybė pasaulio ekonomikoms, kuri skatina naujas vartojimo tendencijas.
3. Staigus e. prekybos šuolis, jos tempų didėjimas verčia tarptautinius subjektus kuo greičiau priimti naujas prekybos taisykles, keisti prekybos apmokestinimą. Tarptautinių standartų, skirtų veiksmingai valdyti tarpvalstybinę e. prekybą, stoka daro poveikį prekybos palengvinimui, saugai ir saugumui bei atitikčiai. Todėl naujos teisinės sistemos rengimas ir bendrų standartų kūrimas yra labai svarbūs siekiant geriau panaudoti šį naują prekybos kanalą, kaip naują pasaulio ekonomikos stumiamąją jėgą.
4. E. prekybos mokestinių prievolių sistemos analizė parodė, kad rizikos kyla dėl mažos vertės siuntoms taikomos PVM ir muitų lengvatos. Ši lengvata gali paskatinti pasinaudoti kita reikalavimų nesilaikymo forma, t. y. sistemingu prekių vertės sumažinimu importo deklaracijose, siekiant išvengti apmokestinimo. Tai paskatino kurti naujas e. prekybos taisykles kuriomis siekiama palengvinti PVM surinkimą vartotojams perkant prekes ir paslaugas internetu bei užtikrinti skaidrumą. Būtina, kad vyriausybės ir privatus sektorius vieningai siektų, jog e. prekyba būtų sąžininga bei teisėta, o tai įgyvendintų naudojant veiksmingą pajamų surinkimo sistemą, o kaip prioritetą iškeltų bendruomenės apsaugą.

5. Kartu su didėjančiu pašto siuntų srautu didėja ir pažeidimų tikimybė. Muitinė gali ir turėtų vaidinti pagrindinį vaidmenį tarpvalstybinės e. prekybos valdyme. Nuolat besiplečiantys e. prekybos tempai išplėtė ir muitinės veiksmų profilį. Jiems tenka dirbti su prekybos palengvinimu ir saugumu užtikrinant greitesnį ir efektyvesnį įforminimo procesą, rizikos valdymą, susijusį su ribotomis žiniomis apie importuotojus ir elektroninės prekybos tiekimo grandinę. Taip pat su teisingu ir efektyviu muitų ir mokesčių rinkimu, klasifikavimo ir kilmės taisyklių laikymosi užtikrinimas ir žinoma su visuomenės apsauga.
6. Anketinės apklausos tyrimas parodė, kad Lietuvoje e. prekybos procesu naudojasi itin didelis skaičius žmonių. Šie, greitai pajaučia e. prekybos naudą, kadangi jiems toks prekybos būdas išsprendžia didėjančio gyvenimo tempo problemas – taupo laiką, suteikia platesnį pasirinkimą, konkurencingas kainas. Nuolat augančių pirkėjų skaičius kartu parodo ir baimę tų, kurie vis dar nenori pirkti iš internetinių parduotuvių. E. prekybos trūkumai kuria ir kitą tyrime pastebėta tendenciją, tai jog renkamas vietos parduotuves, o ne trečiųjų šalių rinką. Apsipirkimas elektroninėje parduotuvėje reikalauja ir atskirų žinių. Informacijos bei įgūdžių trūkumą respondentai taip pat įvertino, kaip vieną iš e. prekybos trūkumų ir ne veltui, nes internetu pirkdamas prekes ar paslaugas, pirkėjas privalo būti apdairus, kadangi apsiperkant naudojantis užsienio internetinėse parduotuvėmis daug klausimų sukelia maito mokesčiai ir importo PVM, ypač tais atvejais, kai daiktai siunčiami ne iš ES, bet iš trečiųjų šalių. Atviri klausimai patvirtino, tai, kad visuomenė turi permažai žinių susijusių su siuntų deklaravimu.
7. Atlikus specialistų interviu paaiškėjo, jog e. prekybos apimtys augs. Žinoma, augantys e. prekybos tempai atneša ir daug naujų rizikų susijusių su sauga ir saugumu, fiskaliniais klausimais, tarša, konkurencinės sąlygos, proceso spragos, intelektinės nuosavybės teisių pažeidimai ir kt. E. prekybos proceso nelengvina ir patys vartotojai, kurie apie e. prekybai keliamus reikalavimus paprastai susirūpinama tik tada, kai prekės jau atsiųstos ir atsiranda tikimybė, kad teks mokėti importo mokesčius. Smulkių siuntų deklaravimo sistema, kurios esmė – paprastomis ir lengvai suprantamomis informacinių technologijų priemonėmis siuntų gavėjams suteikti galimybę patiems deklaruoti prekes, taip pat nėra sukurta. Sudėtingos procedūros mažina visuomenės pasitikėjimą valstybe bei skatina asmenis dėl nustatytų sudėtingų procedūrų ar didelių finansinių bei laiko sąnaudų ieškoti kitų alternatyvų.
8. Naujasis ES e. prekybos taisyklės, kuriomis bus panaikinamos lengvatos susijusios su nedidelės vertės importu reikėtų vertinti dvejopai. Viena vertus, tikimasi kad, prievolė atlikti muitinės formalumus ir padidėję importo mokesčiai skatins prekes įsigyti ES vidaus rinkos e. parduotuvėse, tuo pačiu tai užtikrins darbo vietų ES augimą ir kitus teigiamus poveikius ES ekonomikai. Pagirtina ir tai, kad yra sprendžiamos senos problemos, susijusios su mažaverčių siuntų importu, o tai padės optimizuoti muitinių, pašto operatorių, kurjerių, vežėjų ir kitų verslo

subjektų darbą. Tačiau svarbu atkreipė dėmesį ir į tai, kad dėl didelės apimties siuntų išliks prekių muitinio įvertinimo ir mokesčių apskaičiavimo teisingumo rizika bei tikėtina padaugės darbo pareigūnams.

REKOMENDACIJOS

1. Neatidėlioti smulkių siuntų deklaravimo sistemos, kurios esmė – paprastomis ir lengvai suprantamomis informacinių technologijų priemonėmis siuntų gavėjams suteikti galimybę patiems deklaruoti prekes, sukūrimo. Šios sistemos funkcionavimas palengvintų pašto siuntų procesą, nes dabar gavėjai net ir norėdami negali sąžiningai susimokėti mokesčių valstybei – arba turi atlikti begalę veiksmų, kurie eikvoja brangų laiką, arba mokėti didelius mokesčius tarpininkams. Dėl to daugėja pažeidimų, nes sudėtingos procedūros skatina asmenis dėl nustatytų sudėtingų procedūrų ar didelių finansinių bei laiko sąnaudų ieškoti kitų alternatyvų.
2. Vertėtų stengtis likviduoti visus trūkumus, susijusius su asmeninių duomenų apsauga, nes apklausa parodė, kad baimė būti apgautam yra didžiausia e. prekybos yda, kuri skatina grįžti prie tradicinės prekybos.
3. Siuntų iš trečiųjų šalių deklaravimo taisyklės galima rasti oficialiuose muitinės ir pašto tinklalapiuose, tačiau tyrimas parodė, kad tik 29 proc. e. prekybos vartotojų žino šias taisykles, o likę susimąsto tik tada, kai jau tenka mokėti mokesčius. Todėl informuoti asmenis naudojantis kitais informacijos šaltiniais tokiais kaip reklama socialiniuose tinklalapiuose, televizijoje ar net spalvingu plakatu eilėje prie siuntų atsiėmimo punkto yra būtina. Visa tai prisidėtų prie spartesnio ir skaidresnio e. prekybos proceso.
4. E. prekyba yra mažų ir vidutinių įmonių galimybė patekti į plačiąją rinką. Tyrimas parodė, kad e. prekybos vartotojai yra linkę apsipirkti Lietuvos e. parduotuvėse. Šios įmonės turėtų pasinaudoti proga ir pritraukti vyresniųjų kartų atstovus, nes šie turi žymiai didesnę perkamąją galią. Taip pat verta orientuotis į kaimiškoje vietovėje gyvenančius žmogus, nes šie turi mažesnę prekių pasirinkimą, o ir prekės pristatymo kaina būtų mažesnė, nei pačių pastangos nuvažiuoti į didmiestį. Pritraukti minėtus vartotojus realu kuriant televizijos reportažus.

LITERATŪRA

SPECIALIOJI LITERATŪRA

1. Amit, R. ir Zott., Ch. (2001). Value creation in e-business. *Strategic Management Journal*, 22: 493–520, doi: 10.1002/smj.187.
2. Bernatonytė, D. (2011). *Tarptautinė prekyba*. Kaunas: Technologija.
3. Civilka M. (2002). *Elektroninės komercijos teisiniai aspektai: bendrieji klausimai*. Vilnius: Informatikos teisės centras.
4. Davidavičienė, V., Gatautis, R., Paliulis, N. ir Petrauskas, R. (2009). *Elektroninis verslas*. Vilnius: Technika.
5. *Elektroninio verslo vadovas* (2012). Kaunas: Technopolis.
6. Gedgaudas, A. (2019 sausio 28). *Lietuvos muitinės bendradarbiavimo su verslu, klientų aptarnavimo ir konsultavimo proceso įvertinimas*. Pranešimas. Prieiga per internetą: <https://slideplayer.lt/slide/17115967/>.
7. Harrison, A., Van Hoek, R. ir Skipworth, H. (2018). *Konkurencinga logistikos strategija tiekimo sistemoje*. Technika.
8. Išoraitė, M. ir Miniotienė, N. (2018). Electronic Commerce: Theory and Practice. *Integrated Journal of Business and Economics*, Volume 2 Issue 2, pp. 73-79. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.5281/zenodo.1258437>.
9. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas.
10. Medelienė, A., ir Paulauskas, A. (2008). Sandorio vertė kaip prekių muitinio įvertinimo pagrindas. *Teisė*, 1392-1274. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/PC/Downloads/360-Article%20Text-312-0-10-19700101.pdf>.
11. Paliulis, N. K. ir Sabaitytė, J. (2012). Elektroninio verslo plėtros kaip tvaraus konkurencinio pranašumo modelis. *Verslas XXI amžiuje*, 4(3): 205-2015 doi:10.3846.
12. Radžiukynas, J. ir Belzus, A. (2008). *Importuojamų prekių muitinis įvertinimas ir kontrolė*. Vilnius: Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų asociacija.
13. Radžiukynas, J., Rimkus, V., Sarapinienė, S., Žitkienė, R., ir Povilauskienė, D. (2011). *Europos Sąjungos bendroji prekybos politika*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
14. Rakickas, A. (2010). *Tiekimo grandinės procesų valdymo vertinimo modelis* (daktaro disertacija). Prieiga per internetą: [file:///C:/Users/PC/Downloads/1941628%20\(12\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/1941628%20(12).pdf).
15. Sodžiutė, L. ir Sūdžius, V. (2003). *Elektroninė komercija: prielaidos, struktūra ir procesai*. Vilnius: Petro ofsetas.
16. Sodžiutė, L. ir Sūdžius, V. (2006). *Elektroninis verslas: pardavimas ir finansinės priemonės*. Kronta.

17. Stankevičiūtė, G. ir Čiarnienė, R. (2015). E-verslo konkurencingumo teorinis modelis. *Studijos šiuolaikinėje visuomenėje*, 6 (1), 247-257. Prieiga per internetą: https://www.slk.lt/sites/default/files/studijos_siuolaikineje_visuomeneje_2015.pdf#page=247.

TEISĖS AKTAI

18. Cross-Border E-Commerce Framework of Standards. Prieiga per internetą: http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/activities-and-programmes/ecommerce/wco-framework-of-standards-on-crossborder-ecommerce_en.pdf?la=en.
19. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013. (2013). *Europos Sąjungos specialus leidinys* L 269/1.
20. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2015/2446. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015R2446&from=LT>.
21. Komisijos įgyvendinimo reglamentas (ES) 2015/2447. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32015R2447&from=LT>.
22. Lietuvos Respublikos akcizų įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.154511/asr>.
23. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.231855/asr>.
24. Lietuvos respublikos muitinės įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232350/asr>.
25. Lietuvos Respublikos muitinės įstatymas. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232350/asr>.
26. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.ED68997709F5/asr>.
27. LR elektroninės prekybos įstatymo projektas. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/docs3/kad4/W3_VIEWER.ViewDoc_p_int_tekst_id=7680&p_int_tv_id=855&p_org=0.htm.
28. Muitinės Departamento Generalinio direktoriaus įsakymas 1B-124. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.338471/asr>.
29. Muitinės Departamento Generalinio direktoriaus įsakymas 1B-431. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232426/asr>.
30. Pasaulinė pašto konvencija. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/99566650610311e4b240c0fa7489cd0e?jfwid=1cdz0hg71w>.

31. Resolution of the customs co-operation council on the framework of standards on cross-border e-commerce. Prieiga per internetą: <http://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/about-us/legal-instruments/resolutions/resolution-framework-e-commerce.pdf?la=en>.
32. Tarybos direktyva (ES) 2006/112/EB. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009L0132&from=lt>.
33. Tarybos direktyva (ES) 2006/112/EB. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A32006L0112>.
34. Tarybos direktyva (ES) 2017/2455. Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32017L2455>.

INTERNETINIAI TINKLAPIAI

35. Collection of VAT and customs duties on cross-border e-commerce. (2018). *European court of auditors*. Retrieved from: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/BP_VAT/BP_VAT_EN.pdf.
36. Countries discuss proposed WTO talks to boost e-commerce. (2019). *United Nations Conference on Trade and Development*. Retrieved from: <https://unctad.org/en/pages/newsdetails.aspx?OriginalVersionID=2051>.
37. Cross-Border e-Commerce, (2018). *World Customs Organization*. Retrieved from: (<http://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/activities-and-programmes/ecommerce.aspx?p=1>).
38. Dažniausiai užduodami klausimai. (2019). *AB Lietuvos paštas*. Prieiga per internetą: <https://old.post.lt/lt/pagalba/dazniausiai-uzduodami-klausimai/kaip-zinoti-kuria-forma-cn-22-ar-cn-23-reikia-uzpildyti>.
39. E. Prekyboje populiarių nuolaidų aiškinimas. (2019). *LR muitinė*. https://www.lrmuitine.lt/mport/failai/verslui/prekiu_muitinis_ivertinimas/2019_metai/Elektronineje_prekyboje_populiariu_nuolaidu_aiskinimas.pdf.
40. E. prekybos apmokestinimas PVM. (2017, gruodžio 5). *Europos vadovų taryba*. Prieiga per internetą: <https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2017/12/05/vat-on-electronic-commerce-new-rules-adopted/>.
41. E-commerce Platforms at the Core of Digitalisation in Medium and Big-sized Businesses. (2017). *Medium*. Retrieved from: <https://blog.getpayever.com/e-commerce-platforms-at-the-core-of-digitalisation-in-medium-and-big-sized-businesses-7d0796e8b0c6>.
42. E-commerce: Council adopts supplementary mandate for WTO negotiations. (2019). *European Council*. Retrieved from: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2019/05/27/e-commerce-council-adopts-supplementing-mandate-for-wto-negotiations/>.

43. Elektroninė prekyba pasiekė rekordus. (2018). *Lietuvos žinios*. Prieiga per internetą: <https://www.lzinios.lt/Ekonomika/elektronine-prekyba-pasieke-rekordus/261323#139380>.
44. Elektroninė prekyba: vis dar reikia įveikti nemažai su PVM ir maitų surinkimu susijusių iššūkių (2019). *Europos audito rūmai*. Prieiga per internetą: https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr19_12/sr_e-commerce_vulnerability_to_tax_fraud_lt.pdf.
45. Elektroninis žodynas. (2019). *Verslo žinios*. Prieiga per internetą: <http://zodynas.vz.lt/elektronine-prekyba>.
46. ES mokestiniai klausimai. (2019, lapkričio 11). Europos Sąjunga. Prieiga per internetą: https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/shopping/vat/index_lt.htm.
47. ES muitinės rizikos valdymo strategija. (2018). *Europos Komisija*. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/PC/Desktop/COM_2018_0549_FIN_LT_TXT.pdf.
48. EU proposal for WTO. (2019). *World Trade Organization*. Retrieved from: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/may/tradoc_157880.pdf.
49. Glossary:E-commerce. (2019). Eurostat. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:E-commerce>.
50. Joint statement on electronic commerce. (2019). *World Trade Organization*. Retrieved from: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2019/january/tradoc_157643.pdf.
51. Lietuvos skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas. (2019, birželio 12). *Informacinės visuomenės plėtros komitetas*. Prieiga per internetą: <https://ivpk.lrv.lt/lt/naujienos/lietuva-uzima-14-a-vieta-europos-komisijos-paskelbtame-es-skaitmenines-ekonomikos-ir-visuomenes-indekse>.
52. Oficialios statistikos portalas. (2018). *Lietuvos statistikos departamentas*. Prieiga per internetą: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=e472f428-0f4c-4040-8aba-828233d0620c#/>.
53. Oficialios statistikos portalas. (2018). *Lietuvos statistikos departamentas*. Prieiga per internetą: <https://www.stat.gov.lt/nuostatai>.
54. Prekių muitinė vertė pirmiausiai nustatoma pagal sandorio vertę. (2018). *Magnusson*. Prieiga per internetą: <https://www.magnussonlaw.com/publication/2018-05-24/98/svarbu-zinoti-prekiu-muitine-verte-pirmiausia-nustatoma-pagal-sandorio-verte>.
55. Siūloma supaprastinti pašto siuntų deklaravimą muitinėje. (2019, lapkričio 15). *Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba*. Prieiga per internetą: <https://www.stt.lt/lt/naujienos/?cat=1&nid=3103>.
56. Tarptautinės prekybos palengvinimas. (2014, liepos 31). *Muita*. Prieiga per internetą: <https://www.muita.lt/naujienos/tarptautines-prekybos-palengvinimas>.
57. The History Of Ecommerce. (2011). *Miva*. Retrieved from: <https://www.miva.com/blog/the-history-of-ecommerce-how-did-it-all-begin/>.

58. Trade facilitation - principles and benefits. (2012). *United Nations*. Retrieved from: <http://tfig.unece.org/details.html.eu>.
59. Valstybinio audito ataskaita. (2015, balandžio 30). *Valstybės kontrolė*. Prieiga per internetą: [file:///C:/Users/PC/Downloads/Ataskaita-E-prekyb-kontrolė%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/PC/Downloads/Ataskaita-E-prekyb-kontrolė%20(4).pdf).
60. WTO e-commerce negotiations. (2019). *New Zealand Ministry of Foreign Affairs and Trade*. Retrieved from: <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/our-work-with-the-wto/wto-e-commerce-negotiations/>.
61. WTO Members to Negotiate New Rules for Cross-Border E-Commerce. (2019). *American Express Company*. Retrieved from: <https://www.americanexpress.com/us/foreign-exchange/articles/b2b-cross-border-e-commerce-negotiation-wto/>.

Zavickienė R. (2019). *Rinkos apsaugos priemonių taikymas elektroninėje prekyboje deklaruojant pašto siuntas* (magistro baigiamasis darbas). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe yra išanalizuota rinkos apsaugos priemonių taikymas elektroninėje prekyboje deklaruojant pašto siuntas. Darbas sudarytas iš trijų dalių. Pirmoje dalyje atliekama mokslinės literatūros bei teisės aktų analizė. Nagrinėjama e. prekybos sąvoka, jos tiekimo grandinė. Atsakoma į e. prekybos reguliavimo klausimus, išskiriant tarpvalstybinį e. prekybos teisinį reglamentavimą ir e. prekybos mokestinių prievolių sistemą. Taip pat plačiai išanalizuoti muitinės veiksmai vykdant e. prekybos priežiūrą. Antroje dalyje pateikiama tyrimo metodika. Pasitelkus anketinės apklausos modelį, specialistų interviu, statistinių duomenų analizės modelį, dokumentų analizės modelį bus pateikti e. prekybos privalumai, trūkumai, siuntų iš trečiųjų šalių deklaravimo klausimai, analizuojamos rizikos, plėtros galimybės, naujos ES prekybos taisyklės įsigaliosiančias nuo 2021 m. sausio 1d., standartizacijos tobulinimo gairės ir kt. Trečioje dalyje atliekamas tyrimas, kuris suskirstytas į keletą dalių. Pirmoje dalyje aptariamos e. prekybos vartotojų įžvalgos, kurios buvo nustatytos pritaikius anketinės apklausos modelį. Antroje tyrimo dalyje aprašomos su e. prekybos klausimais dirbančių muitinės specialistų įžvalgos, kurios buvo gautos pritaikius specialistų interviu metodą. Trečioje tyrimo dalyje aptariama e. prekybos PMO standartų analizė ir tobulinimo gairės. Pateikiamos tyrimo išvados.

Pagrindiniai žodžiai: elektroninė prekyba, mokesčių lengvatos, deklaravimas, siuntos iš trečiųjų šalių, muitinės kontrolė.

Zavickienė R. (2019). Application of market safeguards in e-commerce for postal items (master thesis). Vilnius: Mykolas Romeris University.

ANNOTATION

In the Master's work there is the analysis of market safety application means in e-commerce when postal items are being declared. The work consists of 3 parts. The first part suggests the analysis of science references and law acts. E-commerce conception as well as supply chains are presented. It is also answered to the questions of e-commerce regulation, excluding interstate e-commerce legal regulation on basis of law and the system of its tax liability customs actions in performing e-commerce care is widely analyzed. Research methodology is presented in the second part. With the help of surveys, specialist interviews, the model of statistic data analysis, the model of document analysis there are stated the advantages and disadvantages of e-commerce, postal items from the third countries declaration questions, development possibilities, new EU e-commerce rules taking effect since 2021 January 1, improvement of standardization, etc. Research is done in the third part which is divided into some sections. E-commerce consumer's insights are discussed in the first section. They were identified by using questionnaire survey model. The second section gives the insights of customs officers working with e-commerce with using specialist interview method. The third section speaks about e-commerce WCO standard analysis and guidelines of improvement. Research conclusions are drawn.

Key words: e-commerce, tax preferences, declaration, postal items from the third countries, customs control.

Zavickienė R. (2019). *Rinkos apsaugos priemonių taikymas elektroninėje prekyboje deklaruojant pašto siuntas* (magistro baigiamasis darbas). Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.

SANTRAUKA

Magistro baigiamojo darbo tema yra aktuali tuo, jog e. prekyba tapo žaidimo keitėju tarptautinės prekybos arenoje. Galima teigti, kad tai tik dar viena prekybos forma, tačiau turime neatsilikti nuo pokyčių, kuriuos ji sukelia prekybos aplinkoje, ir pateikti novatoriškus sprendimus, kaip su jais susidoroti. Darbe buvo iškelta tyrimo problema, kuri parodo, jog mažos vertės siuntos ir mokesčių apskaičiavimas tampa vienu opiausių klausimų. Nesąžiningi e. prekybos dalyviai piktybiškai naudojami mažos vertės siuntoms taikomomis PVM bei muitų lengvatomis ir siekdami išvengti apmokestinimo sistemai sumažina prekių vertę importo deklaracijose. Dėl nesąžiningų veiksmų išsitiesia ir prekės gavimo laikas, žinoma, bet koks nesurinkto PVM ir muitų trūkumas turi įtakos valstybių narių ir ES biudžetams. Tai verčia keisti iki šiol galiojančias e. prekybos lengvatas t. y. ištrinti nuostatas, kuriose buvo įtvirtintos taisyklės susijusios su nedidelės vertės importu. Tyrimo objektas – elektroninė prekyba pašto siuntomis. Šio tyrimo tikslas - išanalizuoti e. prekybos pašto siuntomis ypatybes bei įvertinti jos kontrolės galimybes. Darbo tikslui įgyvendinti buvo iškelti šie uždaviniai: išanalizuoti e. prekybos sąvokos bei tiekimo grandinės aspektus; atsakyti į e. prekybos reglamentavimo klausimus; pateikti e. prekybos mokesčių prievolių sistemą; išanalizuoti muitinės atliekamą e. prekybos kontrolę; sudaryti e. prekybos pašto siuntomis tyrimo metodiką; išanalizuoti e. prekybos pašto siuntomis ypatumus atliekant vartotojų apklausos metodą; atliekant specialistų interviu nustatyti problemas su kuriomis susiduria muitinė vykdydama e. prekybos priežiūrą. Pagrindiniai tyrimo metodai: apklausa; specialistų interviu; statistinių duomenų analizė; dokumentų analizė.

Naudojantis minėtais metodais atskleista, kad augantys e. prekybos tempai atneša ir daug naujų rizikų susijusių su sauga ir saugumu, fiskaliniais klausimais, tarša, konkurencinėmis sąlygomis, proceso spragomis, intelektinės nuosavybės teisių pažeidimais ir kt. E. prekybos proceso nelengvina ir patys vartotojai, kurie apie e. prekybą keliamus reikalavimus paprastai susirūpina tik tada, kai prekės jau atsiųstos ir atsiranda tikimybė, kad teks mokėti importo mokesčius. Sudėtingos procedūros mažina visuomenės pasitikėjimą valstybe bei skatina asmenis dėl nustatytų sudėtingų procedūrų ar didelių finansinių bei laiko sąnaudų ieškoti kitų alternatyvų. Naujasis ES e. prekybos taisyklės reikėtų vertinti dvejopai. Viena vertus, tikimasi kad, prievolė atlikti muitinės formalumus ir padidėję importo mokesčiai skatins prekes įsigyti ES vidaus rinkos e. parduotuvėse, tuo pačiu tai užtikrins darbo vietų ES augimą ir kitus teigiamus poveikius ES ekonomikai. Tačiau svarbu atkreipti dėmesį ir į tai, kad dėl didelės apimties siuntų išliks prekių muitinio įvertinimo ir mokesčių apskaičiavimo teisingumo rizika bei tikėtina padaugės darbo pareigūnams.

Magistro baigiamojo darbo pabaigoje pateikiamos išvados bei siūlymai.

Zavickienė R. (2019). Application of market safeguards in e-commerce for postal items declarations (master thesis). Vilnius: Mykolas Romeris University.

SUMMARY

The theme of the Master's work is actual as e-commerce has become the game changer in the arena of international commerce. It could be said that it is one more form of commerce, but we have to keep up with changes which occur in the commercial sphere due to it and have to present innovative solutions and how to cope with them. A research problem is set which shows that postal items of low value and tax calculation are becoming one of the most sensitive issues. Dishonest participants of e-commerce make use of VAT and tax preferences for low value postal items, so trying to avoid taxing systematically decrease import value in their declarations. Due to these dishonest actions the time of receiving goods increases and the budgets of EU and member states are affected due to VAT and tax deficiency. That makes change e-commerce preferences, i. e. delete preferences with the rules relief concerning low value import. The object of research is e-commerce of postal items. The aim of this research is to analyze the peculiarities of e-commerce and evaluate the opportunities of its control. For this purpose these goals were set: to analyze the conception of e-commerce and aspects of supply chain; to present the system of its tax liability; to answer questions of e-commerce regulation; to analyze the e-commerce customs control; to form the methodology of e-commerce of postal items; to analyze the peculiarities of e-commerce of postal items by using customer survey model, specialist interviews to identify problems when customs performs e-commerce oversight.

The main research methods: survey, specialist interviews, data analysis, document analysis.

By using these methods it was revealed that the growing e-commerce paces bring new risks, connected with safety and security, fiscal issues, pollution, competitive conditions, process gaps, violations of intellectual property, etc. E-commerce process is not facilitated by consumers themselves. They care about the requirements only then when goods are sent and import taxes are possible to be paid. Complicated procedures decrease trust in the state and encourage people to look for alternatives. New EU e-commerce rules should be appreciated in two ways. On the one hand it is believed that liability to perform customs formalities and increased import taxes will urge people to obtain goods in EU home market's e-shops and enables the growth of working places in EU as well as other positive effects on EU economy. But it is important to pay attention to the risk of tax calculation, customs valuation to great amount of goods. Besides, customs officers possibly will have much more work.

Conclusions and suggestions are presented at the end of the Master's work.

PRIEDAI

1 priedas. Anketinės apklausos klausimai

Sveiki! Šiuo metu atlieku magistrinio darbo “Elektroninės prekybos tiekimo grandinė ir rinkos apsaugos priemonių taikymas” tyrimą. Kviečiu jus prisidėti ir pasidalinti jūsų patirtimi naudojantis e. prekyba. Anketa yra anonimiška ir ją atlikti prireiks kelių minučių. Ačiū!

Amžius

18-25

25-40

40-55

55 ir daugiau

Lytis

moteris

Vyras

Gyvenamoji vieta

miestas

Kaimas

Ar perkate prekes internetu?

taip

retai

ateityje žadu

neteko

Įvardinkite kelis elektroninės prekybos privalumus

nuolaidos

kokybė

patogumas

anonimiškumas

didesnis asortimentas

mažesnė kaina

Įvardinkite kelis elektroninės prekybos trūkumus

baimė būti apgautam

kaina neatitinka kokybės

informacijos trūkumas

įgūdžių trūkumas

ilgas pristatymo laikas

Kokiose elektroninėse parduotuvėse dažniausiai apsiperkate?

Lietuvos

Trečiųjų šalių (t.y. ES nepriklausančios šalys, pvz.: Kinija, JAV)

Ar turite pakankamai informacijos apie mokesčius, kurie turi būti mokami siunčiantis prekes iš trečiųjų šalių?

taip

ne

niekada nesusimasčiau

Jei žinote, išvardinkite mokesčius, kokiais gali būti apmokestinti daiktai, atsiųsti pašto siuntoje:**Ar turite neigiamos patirties apsiperkant e. parduotuvėse?**

neturiu

prekės atvyko apgadintos

negavau siuntos

turėjau nepatogumų susijusių su mokesčiais

Kur kreiptumėtės, jei nesutiktumėte su muitinės Pašto posto apskaičiuotais mokesčiais?

2 priedas. Specialistų interviu klausimai

Laba diena, esu MRU magistro studijų programos „Muitinė tarptautinėje prekyboje“ studentė, Rūta Zavickienė. Šiuo metu atlieku magistrinio darbo „Elektroninės prekybos tiekimo grandinė ir rinkos apsaugos priemonių taikymas“ tyrimą. Didžioji jo dalis yra susijusi su pašto siuntomis, jų deklaravimu, mokesčiais bei kitomis problemomis su kuriomis susiduria muitinė vykdydama e. prekybos priežiūrą. Ačiū, kad pasidalinate savo įžvalgomis!

SPECIALISTŲ APKLAUSA

1. Kokia jūsų nuomonė apie galimas e. prekybos plėtros apimtis?
2. Kokias rizikas matote e. prekybos procese?
3. Kaip manote, ar siuntų gavėjai turi pakankamai informacijos apie siuntų deklaravimą iš trečiųjų šalių?
4. Kokią tarptautinę patirtį susijusią su siuntų deklaravimu Lietuva galėtų perimti? Ar priimtinas Estijos pavyzdys?
5. Kaip vertinate 2021 m. įsigaliosiančias naujas e. prekybos taisykles, kuriomis bus panaikintos lengvatos susijusios su nedidelės vertės importu? Kaip tai įtakos muitinės administruojamus mokesčius?

3 priedas. Patvirtinimas apie atlikto darbo savarankiškumą

Forma patvirtinta
Mykolo Romerio universiteto
Senato 2016 m. gegužės 9 d. nutarimu Nr.
1SN-44

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

20 - -
Vilnius

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas), Ekonomikos ir verslo fakulteto, Muitinės tarptautinėje prekyboje programos studentė, Rūta Zavickienė, patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas „Rinkos apsaugos priemonių taikymas elektroninėje prekyboje deklaruojant pašto siuntas“:

Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;

1. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
2. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už šiurkštų akademinės etikos pažeidimą.

(parašas)

(vardas, pavardė)